

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

KEVSER SURESİ

Rahman, Rahim Allah'ın Adıyla
Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.
Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir
alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.
Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır.

TECVİD

ÖĞRENİYORUM

(1)

Asım'ın Hafs Rivayetine Göre Kur'an Tecvidi

SEYYİD MUHSİN MUSAVİ

Çeviri: Ali Çalar

KEVSER

Kevser Yayınları: 251

Eserin Orijinal Adı: Hilyetu'l-Kur'an (Sath-ı 1) Amuziş-i Tecvid-i Kur'an-ı Kerim be-Rivayet-i Hefs ez-Asım

Yazar: Seyyid Muhsin Musavi Belde

Çeviri: Ali Çalar

Katkıda Bulunanlar: Veli Koca - Abbas Akyüz

Dizgi ve Mizanpaj: Hasan Başbuğ

Kapak: Faruk Atlan

Baskı: Yılmaz Matbaacılık (Sertifika No: 27185)

Litros Yolu 2. Mat. Sitesi 3 NB 2 Zeytinburnu

Topkapı / İstanbul / Tel: 0212 493 00 85

Tarih: Temmuz 2016

ISBN: 978-605-4792-55-9 (Tk.) 978-605-4792-56-6

Not: Çeviride kitabın gözden geçirilmiş ve eklemeler yapılmış 2. baskısı esas alınmıştır.

Kevser Yayınları

Balabanağa Mah. Büyük Reşitpaşa Cad.

Yumni İş Mrkz. No. 16 B/25 Fatih – İSTANBUL

Tel: (0212) 534 35 28 / 555 16 66

Fax: (0212) 631 36 01 / 555 22 12

www.kevseryayincilik.com

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

YAYINCININ ÖN SÖZÜ

Hamd, âlemlerin rabbi Allah'a mahsustur. Salat ve selam O'nun âlemlere rahmet olarak gönderdiği elçisi Muhammed Mustafa'ya ve tertemiz Ehlibeyt'ine olsun.

Tecvid ilmi, İslam bilginlerinin ilgilendiği çok eskiye dayanan Kur'an ilimlerinden birisidir. Bu ilimle Kur'an'ın doğru bir şekilde ve fasih Arapça dili kurallarına uygun okunması amaçlanır.

□ Elinizdeki kitapta Asım'ın Hasf rivayeti esas alınmıştır. Hafs, Kufe'nin meşhur karileridir. Kıraati Kufeli Asım'dan öğrenmiştir. Asım, Ebu Abdurrahman Sulemî'nin öğrencilerinden ve Kufe'nin kıraat imamlarından. Ustadı Ebu Abdurrahman kıraati İmam Ali'den (a.s) almıştır. Bugün dünya Müslümanları Kur'an kıraatinde Asım'ın Hafs rivayetini esas alırlar.

□ Öğrencilerin Kur'anla ünsiyetlerini geliştirme amacıyla hep Kur'an'dan örnekler sunulmuştur.

□ Ayetlerin ve kelimelerin yazılışında Medine Mushafı'nda (Osman Taha hattında) kullanılan işaretler esas alınmıştır.

□ Her dersin sonunda sorular ve ek alıştırmalara yer verilmiştir. Böylece öğrenci kendini deneyebilir ve geliştirebilir.

□ Çeviride içeriğin daha anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir.

□ Arapça harflerin mahreci işlenirken Türkçe'de olmayan iki harf yani (ق - خ) harfleri de ilave edilmiştir.

□ Dalında uzman bir yazar tarafından kaleme alınan bu eser, Daru'l-Kur'ani'l-Kerim Kurumu tarafından ders kitabı olarak basılmıştır.

□ Değerli okurlarımıza tecvid öğrenimi noktasında ilk önce Musa Aydın tarafından hazırlanan tecvid kitabını ve ikinci aşamada bu kitabı okumalarını öneriyoruz.

Kitabın hazırlanmasında emeği geçen Allame Tabatabai Kur'an Nesli Derneği'ne ve değerli üyeleri Ali Çalar ve Veli Koca hocalarımıza teşekkürü borç biliyoruz.

Kur'an öğrencilerine faydalı olması ve kıyamette Kur'an'ın hepimize şefaatçi olması umuduyla...

Kevser

YAZARIN ÖN SÖZÜ

Hamd, âlemlerin rabbi Allah'a mahsustur. Salat ve selam O'nun elçisi Muhammed Mustafa'ya ve tertemiz Ehlibeyt'ine olsun.

Tilavet, kalbe yansıması ve onda etki etmesi için kulun temiz bir şekilde yüce Allah'ın "*nur*"⁽¹⁾ olarak nitelendirdiği Kur'an'ın huzurunda bulunmasıdır.

Tilavet, ayetlerde tedebbür edebilmenin yolunu açmak ve kalp üzerinde olabilecek kilitleri kırmaktır.⁽²⁾

Kur'an tilaveti o kadar önemlidir ki Hz. Resulullah (s.a.a) Kur'an okumaya emrediliyor.⁽³⁾ Ardından "*Kur'an'ı ağır ağır, tane tane (tertille) oku.*"⁽⁴⁾ buyrularak kendisine nasıl okuması da açıklanıyor.

Ehlibeyt İmamları kendileri natık Kur'an olmalarına rağmen, samıt Kur'an'ın karileri arasında birinci sırada yer almışlardır.

Biz de hem onların yoluna hem de Kur'an'ın emrine⁽⁵⁾ uyarak Kur'an'ı tilavet edelim:

Emîrü'l-Müminin İmam Ali (a.s) "tertil"i şöyle açıklıyor:

"Onu apaçık ve anlaşılacak bir şekilde oku. Şiir gibi hızlı okuma. Etrafa kum saçarak gibi harflerini birbirinden koparırcasına heceleyerek de okuma. Aksine, onu okurken katı kalplerinizi korkuyla

1- "*Size apaçık bir nur indirdik.*" (Nisa, 174)

2- Nitekim Yüce Allah Kur'an'da tedebbür etmeyen insanların kalplerinde kilitler olduğunu açıklamıştır: "*Onlar Kur'an'ı düşünmüyorlar mı? Yoksa gönüllerinde kilitler mi var?*" (Muhammed, 24)

3- "*Ve Kur'an okumam emredildi.*" (Neml, 92)

4- Müzzemmil, 4.

5- "*Artık, Kur'an'dan (sizin için) müyesser olanı okuyun.*" (Müzzemmil, 20)

doldurun. Hiç biriniz sūrenin sonunun bir an önce gelmesi için acele etmesin."⁽¹⁾

Yine şöyle buyurmuştur:

"Tertil, harfleri doğru telaffuz etmek ve vakfı gözetmektir."⁽²⁾

Tecvit de nur olan İlahî kelâmı doğru bir şekilde telaffuz etmektir.

1- Usul-i Kâfi, c. 2, s. 614.

بَيِّنُهُ تَبْيَانًا وَلَا تَهْدُهُ هَدَى الشَّعْرِ وَلَا تَنْتُرُهُ نَتْرَ الرَّمْلِ وَلَكِنْ أَفْرَعُوا قُلُوبَكُمْ الْقَاسِيَةَ وَلَا يَكُنْ
هَمُّ أَحَدِكُمْ آخِرَ السُّورَةِ.

2- التَّرْتِيلُ آدَاءُ الْحُرُوفِ وَحِفْظُ الْوُقُوفِ

GİRİŞ

Tecvid Öğreniminin Aşamaları

Tecvid kuralları, sadece Arapça için geçerlidir. Arapça dışında uygulanması güzel olmamanın yanı sıra kimi zaman da mümkün olmayabilir.

Fesahat ve maksadı iyice ifade etme ilkesi, bir takım kuralların yanı sıra, söz konusu dile yabancı lehcelerden kaçınmayı da gerektirir.

Nitekim **فَصَحَ الْأَعْجَمِيُّ** cümlesi "Arap olmayan kişi Arapça konuştu ve maksadı anlaşıldı." anlamına gelir.⁽¹⁾ "Şu kelam fasihtir." denildiğinde onun "öz Arapça" oluşu kastedilir.⁽²⁾

Bu yüzden yüce peygamber Hz. Muhammed b. Abdullah (s.a.a) şöyle buyurur:

"Kur'an'ı Arap lehçesiyle ve sesiyle okuyun."⁽³⁾

Dolayısıyla Kur'an kıraati eğitimi, kariyi yavaş yavaş yabancı lehcelerden uzaklaştıracak ve onu Arap lehçesine yakınlaştıracak şekilde olmalıdır.

Arap Lehçesinin Anahtarları

Arap lehçesinde üç temel ve önemli nokta vardır ki onları öğrenerek hedefimize ulaşabiliriz:

1- *Muncidu't-Tullab* Sözlüğü.

2- *Ferhengi Novini Arabi Farsi*, Seyyid Mustafa Tabatabai.

3- el-Kâfi, c. 2, s. 614: **أَقْرَأُوا الْقُرْآنَ بِلُحُونِ الْعَرَبِ وَأَصْوَاتِهَا**

1- Harekelerin doğru telaffuzu.

2- Harflerin doğru telaffuzu.

3- Harekelerin ve harflerin hacmi yani ince ve kalın okunuşu (tefhîm ve terkîk kuralları).

Kur'an karileri bu üç anahtarla yabancı lehçelerden uzaklaşır ve vahiy kelamının üstün fesahatiyle tanışmaya doğru adım atmış olurlar.

Fasih Okuma Dönemi

Yukarıdaki konulardan hareketle Kur'an karilerinin "yüzeysel okuma" ve "hızlı okuma" aşamalarından tecvide geçiş sürecine "fasih okuma" aşaması diyebiliriz.

Bu bölümde öğrenci söz konusu üç anahtar üzerinde çalışacak ve hareketler yabancı lehçeden Arap lehçesine dönüşecektir. Arapça'da farklı teleffuz edilen farklı harfleri, tefhîm ve terkîk kurallarını öğrenecektir.

Fasih okuma aşaması, hızlı okuma aşamasından tecvide geçiş sürecidir. Bu aşamada hem hızlı okuması daha da gelişecek hem de tecvide geçiş süreci kolaylaşacaktır.

Bu üç anahtarın öğrenimi, Kur'an karilerinin yanı sıra Arap dili ve edebiyatı üzerine çalışma yapan ve ilmî faaliyetlerinin temelini Arapça oluşturan herkes için kaçınılmazdır.

Bizim İzlediğimiz Yöntem

Elinizdeki kitap, Kur'an-ı Kerim kıraatini öğrenme yönünde "yüzeysel okuma" ve "hızlı okuma" kurslarını başarıyla tamamlamış olan öğrenciler için hazırlanmış özet ve sıkıştırılmış konuları içerir. Ayrıntılı tecvid için bir giriş niteliğini taşır.

Fasih okuma ve tecvit için hazırlanmıştır. Fasih okuma daha önce söz konusu ettiğimiz üç anahtarın eğitimi içindir.

Öğrencimiz yüzeysel okuma ve hızlı okuma derslerini geçirmiş olsa da henüz Arap lehçesini öğrenememiştir. Henüz Arapçadaki (ع - ء) veya (ذ - ز - ض - ظ) arasındaki farkları teşhis edememektedir.

Bundan dolayı da birkaç öncül zaruri dersten sonra Arap lehçesinin üç ana anahtarına değineceğiz. Sonra idğam dersiyle tecvid derslerine geçeceğiz. Orada amelen Kur'anî özellik taşıyan ve Kur'an okurken riayet edilmesi gereken kurallara ve hükümlere değineceğiz. Ayrıca Kur'an dışı metinlerde bulunmayan ve hatta çoğu yerde uygun olmayan ğunne, med ve kasr hükümlerini açıklayacağız.

KUR'AN ÖĞRENCİLERİNE TAVSİYELER

Ders konumuza girmeden önce değerli Kur'an karilerinin şu noktalara dikkat etmeleri uygun olacaktır:

1- Tecvit kurallarının doğru öğrenilmesi ve uygulanmasında başarı sağlamak için üstatların tilavetlerini çok dikkatli bir şekilde dinleyiniz. Her kuralı öğrendikten sonra o kuralın örneklerini üstadın tilavetinde arayınız ve kaç kez dinledikten sonra kendiniz tilavet ederek o kuralı uygulayınız.

2- Özellikle kendi tilavetlerinizi kaydedip, kaç defa dikkatli bir şekilde dinleyiniz; tecvid ve lehn açısından yanlışlarınızı tespit edip düzenli alıştırma ile onları düzeltiniz; iyi olduğunuz hususlarda ise kendinizi geliştiriniz.

3- Bu alıştırma çalışmalarını ders arkadaşınızla birlikte yapınız; birbirinizin tilavetini dinleyip alıştırmasını yaptığınız üstadın tilavetiyle mukayese ediniz. Kuralları uygulamada üstün üstatların dersine katılmak elbette ki öğrencinin başarı oranını artıracaktır.

İnşaallah tecvide giriş niteliği taşıyan bu kitabı bitirdikten ve kuralları başarıyla uygulamaya geçirdikten sonra tecvidin ikinci aşamasına geçecek ve böylece kıraatin merhalelerini sırasıyla geride bırakacaksınız.

TİLAVETE BAŞLARKEN

Kur'anî öğretilere göre, Kur'an okuyucularının Kur'an tilavetine başlarken **istiaze** ile başlamaları müstehaptır.

Nahl Suresi'nin 98. ayetinde şöyle buyuruyor:

"Kur'an okuduğun zaman, kovulmuş şeytandan Allah'a sığın."⁽¹⁾

İstiaze

İstiaze (إِسْتَعَاذَهُ): lügatta sığınmak manasına gelir, Kur'an okurken ise şu cümleyi söylemeye denir:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

"Kovulmuş Şeytan'dan Allah'a sığınırım."

Elbette istiaze ilk önce Kur'an karisinin kalbinde gerçekleşmeli, daha sonra da diline yansımalıdır.

Besmele

Besmele (بِسْمَلَةِ): Allah'ın ismini anmaya denir; Kur'an tilavetinde ise şu cümleyi söylemektir:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla."

İnsanın istiazenin ardından "besmele"yi söylemesi müstehaptır. Elbette besmele Tevbe Suresi hariç bütün surelerin başında yer alır ve okunması farzdır.

Tevbe Suresi diğer surelerden farklı olarak besmelesiz nazil olmuştur ve başlangıcında besmele çekilemez.⁽²⁾

1- فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

2- Alimler birinci ayetten sonra besmele demenin sakıncası yoktur demişlerdir.

VAKF VE İBTİDA

Kur'an kıraatiyle ilgili en önemli konulardan birisi vakf ve ibtida konusudur. Tecvidin ardından vakf, vasl ve ibtidanın yerlerini öğrenmek gelir.

Vakf: Lügatta "durmak"; tecvitte ise "Nefes almak için durma ve tekrar kıraate devam etme" anlamına gelir.

Bu derste kelimelerin sonunda durmanın kurallarını, vakf işaretlerini ve vasl hemzesi bulunan kelimelerle nasıl başlanılacağını özet bir şekilde öğreneceğiz.

Kelimelerin Sonunda Vakfetmek

Kelimelerin sonunda vakfetmek iki şekilde olur: 1- İbdal. 2- İskan.

İbdal Vakfı:

İbdal: Değiştirmek demektir.

Bu vakf türünde, vakfederken kelimenin sonunda yer alan harf, başka bir harfe dönüşür. İbdal vakfı iki çeşittir:

İbdal Vakfının Yerleri:

1- Kelimenin sonunda (ة – ة) harfi (adına ha-i te'nis de denilir) olursa, üzerinde durulduğunda sakın (ه – ه) harfine dönüşür. Örneğin:

Okunuşu	Yazılışı	Okunuşu	Yazılışı
الصَّلَاةُ	الصَّلَاةُ	مِلَّةٌ	مِلَّةٌ
تُقِيَّةٌ	تُقِيَّةٌ	التَّوْرِيَّةُ	التَّوْرِيَّةُ

حَيَوَةٌ	حَيَوَةٌ	نِعْمَةٌ	نِعْمَةٌ
----------	----------	----------	----------

2- Fethe tenvini (ـِ) ile son bulan kelimeler üzerinde vakfedildiğinde tenvin, med elifine dönüşür. (اِ) Örneğin:

Okunur	Yazılır	Okunur	Yazılır
غَفُورًا	غَفُورًا	حِسَابًا	حِسَابًا
هُدًى	هُدًى	كَرِيمًا	كَرِيمًا
طُورًا	طُورًا	ضَحًى	ضَحًى
عِشَاءً	عِشَاءً	مَاءً	مَاءً

İskan Vakfı:

İskan, sakin etmek, sükûn vermek demektir.

Bu vakfta (ibdal yerleri dışında) hangi kelime üzerinde durulursa durulsun son harfin harekesine bakılmaksızın sakin yapılır yani cezm verilir. Örneğin:

Okunur	Yazılır	Okunur	Yazılır
كُتِبَ	كُتِبَ	مَقَاعِدَ	مَقَاعِدَ
هُوَ	هُوَ	يَوْمَ	يَوْمَ
يَرْتَدُّ	يَرْتَدُّ	هِيَ	هِيَ
بَصِيرٌ	بَصِيرٌ	نَفْسٌ	نَفْسٌ

Uyarı 1: Örneklerde görüldüğü gibi (هُوَ) ve (هِيَ) kelimelerinin üzerinde yapılan vakf, ibdal vakfı değil, iskan vakfidir. Çünkü fetheli (و) ve (ى) başka bir harfe dönüşmemişlerdir; sadece sakin olmuşlardır.

Med harfine dönüşmüştür denilirse şöyle diyoruz: Medd-i (و) ve medd-i (ى) bağımsız bir harf değişimlerdir. Onlar bir önceki harfi zammeli olan sakin (و) ve bir önceki harfi kesreli olan sakin (ى) harfleridirler. (Dikkat ediniz.)

Uyarı 2: Son harfi sakin olan bir kelime, vakf halinde de sakin olur. Med harfleri de sakin hesap edilirler. Örneğin:

نَصْرُوا	تَشْتَهَى	أَنْزَلْنَا	رَبِّهِمْ	كُورَتْ
----------	-----------	-------------	-----------	---------

İskan Vakfında İstisnalar:

Kur'an'da geçen aşağıdaki şu yedi kelimenin sonundaki fetheli harf, vakf halinde iskan yerine med elifine dönüşür:

Sıra	Kur'an'da yazılışı	Vasl Halinde Okunuşu	Vakf Halinde Okunuşu	Açıklama
1	أَنَا	أَنْ	أَنَا	Bir çok yerde geçer
2	لَكِنَّا	لَكِنَّ	لَكِنَّا	Kehf, 38
3	الظُّنُونَا	الظُّنُونَنْ	الظُّنُونَا	Ahzab, 10
4	الرُّسُولَا	الرُّسُولَنْ	الرُّسُولَا	Ahzab 66
5	السَّبِيلَا	السَّبِيلَنْ	السَّبِيلَا	Ahzab 67
6	سَلْسِلَا	سَلْسِلَنْ	سَلْسِلَا	İnsan 4
7	قَوَارِيرَا	قَوَارِيرَنْ	قَوَارِيرَا	İnsan 15

Uyarı:

1- Altıncı sıradaki (سَلَاةً) kelimesi vakf halinde (سَلَاةً) de okunur.

2- İnsan Suresi'nin on altıncı ayetinde geçen ikinci (قَوَارِيرًا) kelimesi vakf durumunda iskan vakfı ile (قَوَارِيرٌ) şeklinde okunur.

Sorular ve Alıştırmalar:

- 1- İbdal vakfı ne demektir, örneklerle nerelerde yapıldığını açıklayınız.
- 2- İskan vakfı nedir, örnekle açıklayınız.
- 3- Beled Suresi'ni okuyunuz, vakf türlerini belirleyiniz.
- 4- İskan vakfının müstesna yerlerini açıklayınız.

VAKF İŞARETLERİ

Vakf, vasl ve ibtida konuları Kur'an tilavetinde dikkat edilmesi gereken kurallardır. Bu önemli kuralların gözetilmemesi durumunda ayetlerin manası değişebilir.

Halkın çoğusu, Arapçayı ve Kur'an'ın manasını bilmediklerinden dolayı vakf, vasl ve ibtidada sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu sorunun biraz olsun çözülmesi için âlimler bazı işaretler oluşturmuşlardır. Bu işaretlerden bazıları şunlardır:

م	Lazım Vakf	Mutlaka durulmalıdır, durulmaz ve vasledilirse cümlenin manası değişebilir.
ط	Mutlak Vakf	Durulması tekitle önerilir. Çünkü anlatılan konu bitmiştir.
ج	Caiz Vakf	Hem vakfedilebilir hem de vasledilebilir.
ز	Mucevvez Vakf	Caiz vakf gibidir; ama vasletmek daha uygundur.
ص	Murahhas Vakf	Cümlenin uzun olması ve nefesin az olmasından dolayı vakfedilmesine izin verilmiştir. Bundan sonra yer alan kelimedenden başlanabilir.
لا	La Vakfi	Vakf edilmemelidir. Vakfetmek zorunda kalınırsa, geriden tekrar edip mutlaka vasledilmelidir.

Buraya kadar açıklanan işaretlere "Secavendi İşaretleri" denilir. Ancak bugün elimizde bulunan Kur'an'larda söz konusu işaretlerle ek olarak şu meşhur birkaç işaret de kullanılmıştır.

قلی	Gila	Durmak vasletmekten daha iyidir.
صلی	Sila	Vasletmek durmaktan daha iyidir.
❖ ❖	Muanaka vakfı	Birbirine yakın iki kelime üzerine konulur. Bunlardan birisinin üzerinde durulursa diğerinde durmak caiz değildir.

Muanaka Vakfı: Son işarete şu ayeti örnek verebiliriz:

ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ

Bu ayet ya şöyle okunur: ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ okunur ve durulur; sonra: فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ okunur.

Ya da ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ ve ardından هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ denir.

Ama üç noktalı iki işaretin arasındaki kelimeyi hem önceki ve hem sonraki cümleyle tekrarlamamız doğru değildir. Yani ilk önce: ذَلِكَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ cümlesinde vakfetmek ve ardından هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ şeklinde okumak doğru olmaz.

Elbette kari isterse cümlenin tamamını vakfetmeden okuyabilir. Ama muanaka vakfına uymak, ayetin manasının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur.

Uyarı:

Cümle eksik kalsa bile her ayetin sonunda vakfetmek Nebvi sünnettir. Ancak cümlenin eksik kaldığı yerlerde manaya vurgu yapmak isteyen kimsenin vasletmesi daha uygundur.

Sorular ve Alıştırmalar:

- 1- (م) ve (ط) iřaretlerinin farkı nedir?
- 2- (قلی) ve (صلی) iřaretlerinin farkı nedir?
- 3- Acaba (ز) işareti ile (صلی) işareti arasında fark varmıdır? Varsa nedir?
- 4- Muanaka vakfı ne demektir?
- 5- Ankebut Suresi'nin 57-63 ayetlerini vakf iřaretlerine dikkat ederek okuyunuz.

VASL HEMZESİ İLE BAŞLAMAK

Cezm ve şedde ile başlayan kelimelerin okunuşu ya mümkün değildir ya da zordur. Arapçada şu türden kelimeleri şu şekilde iken okumak mümkün değildir:

لَقَمْرٌ - شَتْرِيْ - تَخَذُواْ - نَصْرِنِيْ

Dolayısıyla, bu kelimelerin okunması için vasl hemzesi kullanılır.

Açıklama: Vasl hemzesi, cezim ve şedde ile başlayan kelimelerin başına konulan bir eliftir; kelimenin başında okunur ama cümle ortasında ihtiyaç duyulmadığından dolayı okunmaz.

Çoğu Kur'an'larda vasl hemzesinin üzerine küçük bir (ص) harfi konulur; bu, vasla işaret eder. Örneğin:

Başta	Ortada
الْقَمْرُ	وَحَسَفَ الْقَمْرُ
اتَّخَذُواْ	الَّذِينَ اتَّخَذُواْ
أَشْتَرِيْ	إِنَّ اللَّهَ اشْتَرِيْ
أَنْصُرِنِيْ	رَبِّ أَنْصُرِنِيْ

Kur'an'da vasl hemzesinin üzerine fethe, kesre ve zamme gibi işaretler konulmaz; karinin kendisi hemzenin harekesiyle ilgili kuralları bilmelidir.

Vasl Hemzesinin Harekesi Nasıl Belirlenir?

Vasl hemzesi, Arapçada kelimenin üç kısmının da (harf, isim ve fiil) başına gelir.

1- Harf:

Kur'an'da harf sayılan ve vasl hemzesi kabul eden tek kelime "el" (ال) takısındaki lamdır.⁽¹⁾ Bu hemze kelimenin başında yer alırsa fethe harekesini alır: Örneğin:

Başta	Ortada	Başta	Ortada
أَلَدَّارِ	عَاقِبَةُ أَلَدَّارِ	أَلَّقَمَرُ	وَحَسَفَ أَلَّقَمَرُ

2- İsim:

İsimele bitişik vasl hemzesi ile başlanacak olursa kesre alır. Kur'an'da vasl hemzesi, manaları da belirtilen şu altı ismin başında yer alır:

Oğlan	Kız	Erkek	Kadın	İsim
أَبْنُ	أَبْنَتُ	أَمْرَاءُ	أَمْرَأَتُ	أَسْمَ

İki anlamına gelen şu kelimeler						
أَنْتَيْنِ	أَنْتَانِ	أَنْتَيْنِ	أَنْتَانَا	أَنْتَيْنِي	أَنْتَانَا	أَنْتَيْنِي

1- "El" takısına harf-i tarif yani belirsizliği giderme takısı denir. Örneğin kişi anlamına gelen "رَجُلٌ" kelimesinin başına "el" takısı gelince "الرَّجُلُ" belli kişi anlamını ifade eder. Elbette bu anlam değişikliğini sağlayan harf, sadece "lam" takısıdır, hemze ise vasl içindir.

Örnekler:

أَبْنُ مَرِيَمَ	←	الْمَسِيحِ ابْنُ مَرِيَمَ
أَمْرَاتَ	←	كَفَرُوا أَمْرَاتَ
أَثْنَا عَشَرَ	←	عِنْدَ اللَّهِ أَثْنَا عَشَرَ
أَثْنَيْنِ	←	ثَانِي أَثْنَيْنِ
أَبْنَتَ عِمْرَانَ	←	مَرِيَمَ أَبْنَتَ عِمْرَانَ
أَسْمَ رَبِّكَ	←	وَأَذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ
أَثْنَتِي عَشْرَةَ	←	قَطَّعْنَاهُمْ أَثْنَتِي عَشْرَةَ
أَثْنَانِ	←	الْوَصِيَّةِ أَثْنَانِ
أَمْرَاءَ	←	أَبُوكِ أَمْرَاءَ
أَثْنِي عَشَرَ	←	مِنْهُمْ أَثْنِي عَشَرَ
أَثْنَتَا	←	مِنْهُ أَثْنَتَا
أَثْنَتَيْنِ	←	فَوْقَ أَثْنَتَيْنِ

3- Fiil:

Kur'an'da şimdiye kadar açıklananların dışında vasl hemzesi bulunan kelimelerin hepsi fiildir.

Fiilde, vasl hemzesinden sonra gelen ilk harekeli harfe bakılır.

Fetheli ya da kesreli ise, vasl hemzesi kesreli okunur; zammeli ise vasl hemzesi zammeli okunur. Fiilde fetheli vasl hemzesi yoktur.

Fiillerde ve mastarlarda hemze-i vasla örnekler:

فَقَدْ أَهْتَدُوا	⇐	أَهْتَدُوا	فِيْمَا أَفْتَدَتْ	⇐	أَفْتَدَتْ
لِمَنْ أَرْتَضَى	⇐	أَرْتَضَى	قَالَ اتَّقُوا	⇐	اتَّقُوا
رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا	⇐	اغْفِرْ لَنَا	رَبِّ أَنْصُرْنِي	⇐	أَنْصُرْنِي
الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا	⇐	اسْتُضْعِفُوا	لَقَدْ اسْتَهْزَى	⇐	اسْتَهْزَى
عَلَيْهَا افْتَرَاءً	⇐	افْتَرَاءً	كَرِهَ اللَّهُ أَنْبِعَاثَهُمْ	⇐	أَنْبِعَاثَهُمْ

Birkaç Önemli Nokta:

1- Aşağıdaki altı fiilde vasl hemzesi ile başladığı takdirde kesreli okunur.⁽¹⁾

أَقْضُوا	أَمْضُوا	أَبْنُوا	أَتَّبُوا	أَهْدُوا	أَمْشُوا
----------	----------	----------	-----------	----------	----------

Elbette dördüncü kelimedede yani (**أَتَّبُوا**) fiilinde vasl hemzesi kesre ile okunmasının yanı sıra bir sonraki noktada açıklanacağı üzere, sakin hemzesi de medd-i ye harfine dönüşür, yani (**أَيْتُوا**) şeklinde okunur.

2- Aşağıdaki kelimelerde sakin hemze, cümle ortasında yer alırsa hemze olarak okunur, ancak cümle başında yer alırsa "medd-i ye" harfine dönüşür:⁽²⁾

1- Bu kelimeler Kur'an'da sırasıyla şu surelerde ve ayetlerde geçmiştir: Yunus, 71; Hicr, 65; Kehf, 21; Taha, 64; Saffat, 23; Sad, 6.

2- Bu kelimeler Kur'an'da sırasıyla şu surelerde ve ayetlerde geçmiştir: Yunus, 15; A'raf, 77; Fussilet, 11; Taha, 64; Ahkaf, 4; Tevbe, 49.

Ortada	Başta	Ortada	Başta	Ortada	Başta
أَتِيَا	أَيْتِيَا	أَتْتِنَا	أَيْتِنَا	أَتَّتِ	أَيْتِ
أَتَذَنْ	أَيْذَنْ	أَتْتُونِي	أَيْتُونِي	أَتُّوْا	أَيْتُوْا

3- (أُوتِمِنَ) kelimesi⁽¹⁾ cümlenin başında yer alırsa sakin hemzesi medd-i vev harfine dönüşür ve (أُوتِمِنَ) şeklinde okunur.

4- Elbette unutmamak gerekir ki yukarıda geçen bazı kelimele-
rin cümlenin başında yer alması mana açısından doğru olmaz.
Ancak biz Kur'an karisinin Kur'an'da geçen tüm kelimelerle ilgili
vakf ve ibtida kurallarının nasıl uygulandığını bilmesi açısından
söz konusu ettik.

Sorular ve Alıştırmalar:

- 1- Vasl hemzesi nedir ve ne zaman telaffuz edilir?
- 2- Kur'an'da vasl hemzesi bulunan harf hangisidir? Cümlenin başında yer aldığı anda hangi harekeyi alır, örnekle açıklayınız.
- 3- Fiillerde vasl hemzesinin harekesi nasıl belirlenir?
- 4- Kur'an'da vasl hemzesi olan isimleri zikredin. Hemzenin harekesini örneklerle açıklayın.
- 5- Şu ayetlerde vasl hemzesi bulunan kelimeler cümlenin başında yer alırsa nasıl okunur, vasl hemzesi hangi harekeyi alır?

يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا	إِنَّ ابْنَكَ	ثُمَّ اتُّوْا	مِنْهُمَا أَذْكَرُنِي
رَبِّ الْعَالَمِينَ	قَالُوا أَبْنُوْا	الْدَّارَ الْآخِرَةَ	مَا اسْتُجِيبَ

1- Bakara, 283.

Alıştırma 1: Aşağıdaki ayetlerde vasl hemzesi bulunan isimleri cümlelerin başındaymış gibi okuyunuz:

كُلُّ أَمْرٍ بِمَا كَسَبَ رَهِيْنٌ	إِنِ أَمْرٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَدٌّ
إِنَّ أَبْنَى مِنْ أَهْلِي	وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ أَمْرَاتَيْنِ تَدُوْدَانِ
حِينَ الْوَصِيَّةِ إِثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ	
وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَمْرَاتٍ فِرْعَوْنَ	

Alıştırma 2: Aşağıdaki ayetlerde vasl hemzesi bulunan fiilleri cümlelerin başındaymış gibi okuyunuz:

فَقُلْنَا أَضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ	إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَى لَكُمْ الدِّينَ
هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ	فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ
وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا	أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ
فَأَنْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا	كَشَجَرَةٍ حَبِيَّةٍ أُجْتُتَتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ
وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ	
يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ	

KUR'AN'IN TERTİLİ VE ÜÇ KIRAAT TARZI

Kur'an-ı Kerim'de ayetlerin tertil ile okunması tekit edilmiştir. Tertil lügatte, düzen ve aheng manasına gelmektedir.

Kıraatte ise harflerin ve kelimelerin doğru bir şekilde tane tane okunması ve ayetlerin manasını anlamaya çalışmaktır.

Kur'an'ın tertili sürat açısından üç çeşit olabilir:

1- **Tahkik** (تَحْقِيقٌ)

2- **Tedvir** (تَدْوِيرٌ)

3- **Hadr** (حَدْرٌ)

Tertil kuralına göre dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de yukarıda zikredilen her bir yönetime ait sürat, tilavet boyunca devam ettirilmeli; kıraat esnasında sürat ve yavaşlık açısından bir değişime gidilmemelidir.

Tahkik Kıraati

Tahkik; lügatte "bir şeyin hakkını vermek" manasına gelmektedir. Kıraatte ise "Kur'an'ı az süratle ve çok dikkatle okumak" demektir.

Kur'an eğitiminde bu yöntem uygulanabilir. Bu yöntemde az ayet okunurken harflerin doğru bir şekilde telaffuz edilmesi ve mana üzerinde düşünme imkânı daha fazladır.

Tahkik yöntemiyle kıraat günümüzde farklı bir alanda da kullanılmaktadır. Kıraat toplantılarının tamamına yakınında bu yöntem kullanılır. (Buna meclisî tilavet denir.)

Tedvir Kıraati

Tedvir; lügatte "çevirmek ve döndürmek" manasına gelmektedir. Kıraatte "orta hızla Kur'an okumak" demektir.

Bu tarz kıraatte, tahkik tarzına nazaran daha fazla ayet okunur.

Bu tarz kıraat halk arasında "tertil" olarak bilinir. (Belki de en güzel tertil şekli olmasından ve "*Her şeyin hayırlısı orta yolda olanıdır.*"⁽¹⁾ hadisinden hareketle bu şekilde meşhur olmuştur.)

Kur'an'ın bir cüzü tedvir tarzıyla yaklaşık bir saatte okunabilir. Genelde mukabele okumalarında bu tarz tercih edilir ve ramazan aylarında televizyon ve radyo kanallarından günlük bir cüz bu tarz tilavetle yayınlanır.

Hadr Kıraati

Hadr; lügatte "hız almak" anlamına gelir; kıraatte "çok hızlı okuma" şekline denir.

Hadr, tahkike göre daha hızlıdır. Ancak aşırı hızdan dolayı tertilin hududunu aşmamak gerekir.

Kıraatin hızı oranında, kuralların uygulanması ve manaya tevecüh de zorlaşır.

Bu tarz kıraat, daha fazla Kur'an okumak ve daha fazla sevap almak içindir. Hafızlar günlük tekrar için bu yola başvururlar. Yeni başlayanlar için uygun bir kıraat tarzı değildir. Çünkü ne kurallar doğru bir şekilde uygulanır ve ne de ayetler üzerinde düşünme fırsatı kalır.

Daha iyi öğrenmek için Fatiha ve İhlas surelerini bu üç kıraat tarzıyla okuyunuz.

خَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا -1

TECVİD

Tecvid, lügatte "tahsin"ın eş anlamlısı olarak "bir şeyi güzel etmek" manasına gelmektedir. Kıraatte ise mahreç, sıfat ve hükümler açısından bir harfi doğru şekilde telaffuz etmektir.

Harfin mahreci: Harfin üretildiği ve çıktığı yere denir. Örneğin (ن) harfi dilin uç kısmının üst diş etlerine dokunmasıyla oluşur.

Harfin sıfatı: Harften ayrılmayan çeşitli özelliklere ve durumlara denir. Örneğin (ن) harfinin daima sahip olduğu sıfatlardan biri gunne sıfatıdır; ondan bu özellik alınacak olursa başka bir harfe dönüşür.

Harfin hükmü: Bir harfin başka harflerle ve hareketlerle birleşme ve yan yana gelme neticesinde geçici olarak oluşan özelliklere denir. Örneğin (ن) harfinin (ل) harfinde idğam olması ve (ن) harfinin okunmayıp (ل) harfinin şeddeli olması gibi:

مِنْ لَدُنْكَ kelimesindeki nun, okunuşta lama dönüşür ve *مِلْدُنْكَ* olarak okunur.

Bu kurallara uyulduğu takdirde Kur'an doğru, daha güzel ve daha kâmil şekilde okunmuş olacaktır. Bu yüzden bu ilme "Tecvid İlmi" denilmektedir.

HAREKELERİN DOĞRU TELAFFUZU

(Arap Lehçesinin İlk Anahtarı)

Ön sözde anlatıldığı gibi Arap lehçesinin ve Kur'an kıraatinin ilk önemli anahtarı "kısa ve uzun sesleri" doğru söyleyebilmektir.

Arap lehçesinde, kısa ve uzun hareketlerde nicelik (kemmiyet) bakımından farklılık söz konusudur; nitelik (keyfiyet) bakımından fark yoktur.

Buna göre Arapça'da fethenin elifle farkı sadece uzatma miktarındadır; ama keyfiyet bakımından aynı şekilde telaffuz edilirler.

Örneğin (بَرَزُوا) kelimesinde (ب) harfinin üzerindeki kısa ses işareti fethede okunurken ağız yatay olarak açılır.

Aynı şekilde (بَارِزُونَ) kelimesinde medd-i elif okunurken aynen fethede olduğu gibi ağız yatay olarak açılır; tek farkları uzatma miktarındadır. Fethede kısa, medd-i elif ise iki hareke uzatılarak okunur.

بَرَزُوا - بَارِزُونَ

Bu nedenle Arap lehçesinde fethede sesi uzatılacak olursa medd-i elife dönüşür; medd-i elif de kısaltılacak olursa fethede dönüşür. Medd-i elif, fethenin iki katı kadar, fethede ise medd-i elifin yarısı kadar uzatılır.

Bu kural kesre ile medd-i ye ve zamme ile medd-i vev arasında da söz konusudur. Örneğin:

حَفِظْنَاَهَا - حَفِيفٌ - أَتُوا - أُوتُوا

Alıştırma:

جَعَلَ لَهُ - جَعَلَا لَهُ	مَكْرُوا - مَكْرِين
إِلَهُ - إِيْلَافِهِمْ	إِمَانِكُمْ - إِيْمَانِكُمْ
يُصِيبُ - يُوصِيكُمْ	سِرَاجًا - سِيرُوا
سُوءُ عَمَلِهِمْ - لِسُوءُوا وَجُوهَكُمْ	فُتِلُوا - فُوتِلُوا

Sorular ve Alıştırmalar:

- 1- Arapçada kısa seslerle uzun sesler arasındaki fark nedir?
- 2- Bu kelimeleri kurallara uygun okuyunuz:

لَنَا	شَفَا	لِبَاسُ	لِسَانَ	لَكُمْ
لَهُمَا	فَبِهِمَا	يُرْسِلُ	مُؤْمِدُكُمْ	مَلَأَتْكُمْ
إِيْمَانًا	قُلُوبُهُمْ	قُلُوبِهِمْ	مُؤْمِنِينَ	لِيَزِدَادُوا

- 3- Fatıha ve İhlas surelerini Arap lehçesiyle okuyunuz ve bundan sonra namazda o şekilde okumaya çalışınız.

HARFLERİN DOĞRU TELAFFUZU

(Arap Lehçesinin İkinci Anahtarı)

İlk önce Arap harflerinin sayısını ve isimlerini hatırlamamız yerinde olacaktır.

□ Arap harflerini bazıları 28 bilirken çoğunluk 29 olarak bilmektedir. Bu görüş farklılığı medd-i elif'ten kaynaklanıyor. Bazıları onu bağımsız bir harf olarak görürken bazıları da onu medd-i ye ve medd-i vev gibi sadece uzun bir sestem ibaret bilirler.

□ Şu anki sözlük kitaplarında Arap harfleri genel olarak 28 harf olarak açıklanır:

خَا	حَا	جِيم	ثَا	تَا	بَا	أَلْفٌ
صَاد	شَيْن	سَيْن	زَا	رَا	ذَال	ذَال
قَاف	فَا	عَيْن	عَيْن	ظَا	طَا	ضَاد
يَا	هَا	واو	نون	ميم	لام	كَاف

Not: Harflerin 12 tanesinin isminin sonunda hemze vardır. Ancak kolaylık olsun diye hemze okunmaz. On iki harf şunlardır:

بَاء - تَاء - ثَاء - حَاء - خَاء - رَاء - زَاء - طَاء - ظَاء - فَاء - هَاء - يَاء

- İlk harf olan **elif** iki kısma ayrılır:

Elif	Örnekler
Medd-i Elif	قَالَ - صَالِحِينَ - يَرَى - حَيَوَةٌ - هَذَا
Medsiz Elif (Hemze)	أَحَدٌ - يَأْتِي - يَشَأُ - مُؤْمِنٌ - خَطِيئَةٌ - سُوءٌ - يُبَدِي

ON İKİ HARFİN TELAFFUZU

Bu ders, Arap lehçesinin önemli ikinci anahtarıdır. Dikkati tamamen konuya vermek ve çok alıştırmaya yapmak gerekir.

Arapça harfleri diğer dillerle mukayese ettiğimizde yirmi sekiz harften on iki harfin farklı olarak telaffuz edildiğini görürüz.

Bu on iki harf şunlardır:

و	ق	غ	ع	ظ	ط	ض	ص	ذ	خ	ح	ث
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Geriye kalan harflerin Türkçe harflerle özel bir farkı yoktur. Örneğin (إِبْرَاهِيمَ) kelimesindeki (ب) harfi Türkçe'deki gibi telaffuz edilir. (إِسْلَامَ) kelimesindeki (س) harfi Türkçe'deki "İslam" gibi telaffuz edilir. Dolayısıyla bu bölümde on bir harfi öğrenmemiz yeterli olacaktır.

« ث » Harfi

Bu harf dilin ucu ile ince, yumuşak ve hafif söylenir. (Peltekçe konuşan çocuk gibi. Türkçedeki "s" harfi peltek olarak söylenirse bu harf telaffuz edilmiş olur.)

Dilin ucu üst dişlerin başına temas edilerek hava üflenir. (Dilin ucunun dişlere baskısı fazla olmamalıdır.)

(ث) harfi ıslık sesi çıkmayacak şekilde telaffuz edilir.

Örnekler:

ثَوَابٌ	ثَقُلْتُ	ثَلَاثٌ	ثَابِتٌ	مَثَابَةٌ	أَثَارَةٌ	ثُلُثٌ
ثُبَاتٌ	ثَلَاثُونَ	مَثُوبَةٌ	مَنْثُورًا	ثِقَالًا	ثَلَاثٌ	جَائِيَةٌ
كَثِيرًا	تَأْتِيْمًا	كَثِيْبًا	مُنْبَثًا	يُثْبِتُ	مَثْنَى	الْأَجْدَاثُ

Alıştırma:

وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجْتُمُوهُمْ
لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ
لَا ذُلُّ لَكُمْ فِي إِسْلَامِكُمْ إِلَى اللَّهِ سَابِقَةَ الذِّكْرِ وَلَا تَسْقَى الْحَرْثَ
حَتَّىٰ إِذَا أَثَخْنْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ

« ح » Harfi

Bu harf boğazda hafif bir surette sıkılarak çıkarılır. (Soğuk havada havayla elini ısıtmaya çalışan kimse gibi) Bu harf, dolu ve kalın olarak telaffuz edilmez.

Örnekler:

أَلْحَمْدُ	حَمِيدٌ	مَحَبَّةٌ	حَاجِزًا	أَلْمِحَالِ	يُحَاسِبُ	حُسْنًا
حُنْفَاءَ	حُمْلٌ	حُورٌ	دُحُورًا	لُحُومَهَا	حِبَالُهُمْ	رَحِمَ
نَحِسَاتٍ	نُوحِي	حِيلَةٌ	أُحِيطُ	سَحَارٍ	أَحْيَاهَا	الرَّحْمَنُ

Alıştırma:

أَسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَىٰ	فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ
فَأَصْفَحَ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ	فَمَنْ زُحِرَ عَنِ النَّارِ
لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ	فَأَصْفَحَ عَنْهُمْ

« خ » Harfi

Bu harf, dil kökünün kabartılıp boğaz ortasından boğazı hırılda-
tarak çıkarılır. (Boğazında örneğin çekirdek kabuğu kalan ve onu
havayla dışarı çıkarmaya çalışan kimse gibi.)

Bu harf dolu ve kalın olarak telaffuz edilir.

Örnekler:

يَخْرُجُ	خَتَّارٍ	خَارِجِينَ	خَبَالًا	خَرَجُوا	خَالِدُونَ
يُخَادِعُونَ	خَتَمَ	خِيفَةً	صَرِيخٍ	خُبْرًا	الْخُلُودِ
يَخُوضُوا	فُخُورٌ	خَاسِرِينَ	خَيْرًا	خِتَامُهُ	تَخُونُوا

Alıştırmalar:

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا	قَدْ نَبَأْنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ
إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ	وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ
لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ	
وَنَجِّنَاهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ	

« ذ » Harfi

Bu harf, (ث) harfi gibi dil ucunun üst ön dişlere değmesiyle ince ve hafif bir şekilde söylenir. (Dilin ucunun dişlere baskısı fazla olmamalıdır. Türkçedeki "z" harfi peltek olarak söylenirse bu harf telaffuz edilmiş olur.)

Örnekler:

ذَهَبَ	تَذَرُ	نَبَذَ	ذَلِكَ	هَذَا	لَذَائِقُونَ
ذُبَابًا	نُذِرُ	أُذُنٌ	ذُو مِرَّةٍ	ذُوقُوا	أُذُوا
ذِرَاعًا	يَوْمَئِذٍ	أَذَلَّةً	الَّذِينَ	ذِي قُوَّةٍ	أُذِينَا
الذُّنُوبَ	أَذْكُرُوا	يَذْهَبُ	حَاذِرِينَ	فَأَسْتَعِذْ	يُكَذِّبُ

Alıştırılmalar:

وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ	إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا
فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ	فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي
وَأَتَّبَعَكَ الْأَرْدُلُونَ	ثُمَّ ذَرَهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ
وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ	رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ

« ص » Harfi

Bu harf, (س) harfi gibidir; ama dolgun, tok ve kalın bir şekilde söylenir. Ağız dolusu bir sesle çıkarılır.

Bu harf telaffuz edilirken güçlü ıslık sesi çıkmamasına dikkat edelim.

Örnekler:

صَدَقَ	صَلَحَ	أَلْقَصَصَ	لَصَادِقُ	صَالِحِينَ	نَصَارَى
صُرِفَتْ	صُحِفَ	أَلصَّلُحُ	صُورَةٍ	نُصُوحًا	يُقُولُونَ
صِرَاطَ	يَفْصِلُ	نُصِبَتْ	نَصِييَا	نَوَاصِي	مُصِيبَةٌ
أَلصَّالِحَاتُ	أَصْدَقُ	إِصْرًا	مَحِيصُ	صَادِقِينَ	فِي أَلصُّورِ

Karşılaştırmalı Alıştırma:

يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ	وَلَا هُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ
نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ	وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرِيَةٍ
عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا	وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ
وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ	وَحِينَ تُصْحَبُونَ
وَأَسْرُوا النَّجْوَىٰ	وَأَصْرُوا وَأَسْتَكْبَرُوا
حِجَابًا مَسْتُورًا	يَكَادُونَ يَسْطُونَ

Alıştırmalar:

لَقَدْ كَانَ فِي قَصصِهِمْ عِبْرَةٌ	تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نُّصُوحًا
وَهُمْ يَصْطَرِحُونَ فِيهَا	لَا نَسْقِي حَتَّىٰ يُصَدِرَ الرِّعَاءُ
وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ	إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً

« ض » Harfi

Bu harf, dilin yan tarafının sağ veya sol üst azı dişleriyle temas etmesiyle dolgun ve kalın bir şekilde söylenir.

Bu harf Türkçedeki "d" ve "z" gibi telaffuz edilmez. Bu iki harfin ortasında yumuşak bir şekilde telaffuz edilir.

Kısacası bu harfin telaffuzu biraz zordur; fazla çalışmak gerekir.

Örnekler:

ضَرَبَ	ضَعَفَ	وَضَعَهَا	ضَّالِّينَ	ضَامِرٍ	يُضَاهُونَ
ضُعَفَاءُ	ضُرِبَتْ	لَا يُضُرُّكُمْ	رَضُوا	لَأَنْفُضُوا	الْمَغْضُوبِ
ضِرَارًا	نَضِجَتْ	فِي الْأَرْضِ	أَرْضِي	ضِيزِي	لَا يُضِيعُ
يَضْرَعُونَ	يَضْرِبُ	يَسْتَضَعِفُ	عَرِيضٌ	خَاضِعِينَ	يَعَضُّ

Alıştırılmalar:

إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ	وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ
وَأَغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ	ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ
وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ	وَأَبْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزَنِ
وَحُضَّتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا	فَقَبِضَتْ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ
إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ	كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ

« ط » Harfi

Bu harf, (ت) harfi gibi ama kalın ve dolu bir şekilde söylenir. Kalın (ت) harfidir.

Bu harf, Arap dilinin en güçlü harfidir.

Örnekler:

طَبَقًا	فَطَرَ	طَابَ	قِنَطَارًا	يُطَافُ	طَيِّبَةً
طُغْيَانًا	مُحِيطٌ	طُوبَى	يُطُوفُ	مَسْطُورًا	طُمِسَتْ
أُمِطْرَتْ	طِفْلًا	خَطِيئَةً	يَطِيرُ	صِرَاطِي	طِبَاقًا
يَطْهَرْنَ	أَطْرَافَ	مُحِيطٌ	لَطِيفٌ	تَطْهِيرًا	لِلطَّاعِينَ

Alıştırılmalar:

وَيُطَهِّرُكُمْ تَطْهِيرًا	لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا
أَطَّلَعَ الْغَيْبَ	فَمَنْ أَضْطَرَّ فِي مَخْمَصَةٍ
إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ	وَيَقَطَعُ دَابِرَ الْكَافِرِينَ
إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ	فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ
كَأَلَّا لَا تُطْعَهُ	وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ

« ظ » Harfi

Bu harf, tam olarak (ذ) harfi gibi dilin uç kısmının üst ön dişlerin ucuyla temas sonucu çıkarılır; ama kalın ve dolu bir şekilde telaffuz edilir. Aslında kalın (ذ) harfidir.

Bu harf telaffuz edilirken havanın aşırı bir şekilde mahreç yerine üflenmemesine dikkat edilmelidir.

Örnekler:

ظَلَمَ	ظَهَرَ	أَعْظَمَ	عِظَامًا	ظَالِمِينَ	تَظَاهَرُونَ
ظُلُمَاتٍ	ظُلْمِهِ	أَظُنُّ	تُوَعِّظُونَ	ظِلِّ	ظِلَالُهَا
ظَهْرِيًّا	عَظِيمٌ	الْوَاعِظِينَ	الظُّلُمَاتِ	يُظْهِرُ	يَظْلِمُونَ

Karşılaştırmalı Örnekler:

عِذَا مَا يُنذِرُونَ	لَقَضِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنظَرُونَ
وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ	قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ
إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحذُورًا	وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا

Alıştırılmalar:

الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ	أَوْعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ
وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ	وَذَرُوا ظَاهِرَ الْأَيْمِ وَبَاطِنَهُ
أَرِنِي أَنْظِرْ إِلَيْكَ	وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِعَظِ الظَّالِمِينَ بَعْضًا

وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ	كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ
وَيَوْمَ يَعِضُّ الظَّالِمُ	وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ

« ع » Harfi

Bu harf, boğaz ortasından boğazı hafif sıkarak yumuşak bir şekilde çıkarılır. Elbette aşırı derecede yumuşak telaffuz edilmemelidir. Ayrıca kalın ve dolgun söylenmemelidir.

Örnekler:

عَلِمَ	مُعَلِّمٌ	مَعَكُمْ	نُعَاسًا	الْعَالَمِينَ	مَعَايِشَ
تَعْدُوا	عُتِلَّ	عُجَابٌ	مَاعُونَ	بِعُوضَةٍ	يُعُودُونَ
الْعِمَادِ	الْعِشَارُ	الْعِزَّةُ	نَعِيمٌ	الْوَعِيدِ	مَعِيشَةً
يُدْعُونَ	نِعَمَ الْعَبْدُ	مَعْدِرَةً	السَّمِيعِ	عَبْدُ اللَّهِ	عَلَيْهِ

Alıştırılmalar:

حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَن قُلُوبِهِمْ	ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ
وَجَدَهَا تَطَّلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ	أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ
أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ	نَبِيِّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا	أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ

« غ » Harfi

Bu harf, (خ) harfi gibi boğazdan çıkar. Ama yumuşak, hafif ve uzatılarak söylenir; (خ) harfindeki hışırtı bunda olmaz. (Türkçe'deki "ağa" kelimesinin telaffuzu gibi)

Bu harfi, gargara yaptığımızda duyabiliriz. Kalın ve dolgun okunur.

Örnekler:

غَيْرِ	غَضِبَ	الْغُرُورُ	فِي الْغَارِ	يُعَاثُوا	الْغَافِرِينَ
غَلَامٌ	يُغَلِّ	غُصَّةٍ	لُغُوبٍ	يُعُوثَ	يُغُوصُونَ
يَغِيظُ	غِطَاءَكَ	غِلِّ	غِلَاطٌ	صَغِيرًا	تَبْتَعِي
يَغْفِرُ	مَغْلُوبٌ	يُغْنِيهِمُ اللَّهُ	فَأَغْفِرَ	غَيْرَ بَاغٍ	مُغْرَقُونَ

Alıştırılmalar:

وَمَنْ يَبْتَعِ غَيْرَ الْأِسْلَامِ دِينًا	وَتَعَشَىٰ وَجُوهَهُمُ النَّارُ
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ	رَبَّنَا أفرغ عَلَيْنَا صَبْرًا
كَأَدَّ يَزِيعُ قُلُوبٍ فَرِيقٍ مِنْهُمْ	رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا

« ق » Harfi

Bu harf, dilin dibi ile üst damaktan (yutaktan) çıkarılır. Sürekli dolu ve kalın olarak telaffuz edilir.

Örnekler:

وَأَقْبَلَ	أَقْبَلَ	أَقْسَمُوا	أَقْلَمَ	قَتَلَ	قَالَ
يَقُولُ	قِيلَ	الْمُسْتَقِيمَ	يُقُولُونَ	الطَّارِقَ	يَقْبَلُ
مُلَافُوا	إِتَّقِ	قَائِلٌ	قِتَالًا	بِالْحَقِّ	قَاتِلَ

Alıştırımlar:

يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ	قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ
النَّجْمِ الثَّاقِبِ	يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ	
وَأْتَلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنِي آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبِلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ	

« و » Harfi

Bu harf telaffuz edilirken üst dişler alt dudağa temas etmez, dudaklar büzülerek gonca şeklini alır ve iki dudak arasından çıkar. (Aynen Türkçedeki "u" harfinin telaffuzu gibi.)

Bu harf, yumuşak ve ince söylenir.

Örnekler:

وَرَدَ	الْوَقُودِ	وَرِثُوا	وَارِدَهُمْ	تَوَاعَدْتُمْ	نَوَاصِي
وُجُوهٌ	وَعِدْنَا	وَلِدَ	وُدْرِي	غَاوِرَنَ	دَاوُدُ
الْوَلْدَانِ	أَوَانِقُصَ	وَجْهَةٌ	لِلْغَاوِرِينَ	تُوْوِي	طَوِيلًا
لَوَّوْا	الْمَوْرُودُ	مَوْلَى	فَنَادَوْا	وَجَدْنَا	وَوَرِثَ

Alıştırımlar:

مَا وُدْرِي عَنْهُمَا	ثُمَّ اتَّقُوا وَعَامِنُوا ثُمَّ اتَّقُوا وَأَحْسِنُوا
وَلَا تَسْأُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ	تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ
بِالْغُدُوِّ وَالْأَصَالِ	يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا
لَيْسَؤُوا وَجُوهَكُمْ	يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ
وَوَضَعَ الْكِتَابُ	بِسْمَا أَشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ
وَأَسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ	لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ
وَالَّذِينَ ءَاوَوْا وَنَصَرُوا	وَلِكُلِّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيَهَا
بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ	يَلُونُ السِّنْتَهُمْ بِالْكِتَابِ

Sorular ve Alıştırmalar:

- 1- Bu harlerin telaffuz şeklini her birisine üç örnek vererek açıklayınız: ظ – ذ – ث
- 2- řu iki harf (ح) ve (ه) nasıl telaffuz edilirler, aralarındaki fark nedir, üç örnekle açıklayınız.
- 3- (ص) ve (س) harfleri arasında ne farkı vardır, üç örnekle açıklayınız.
- 4- (ض) harfi nasıl telaffuz edilir? Üç örnek veriniz.
- 5- (ط) ve (ت) harfleri arasında ne fark vardır? Üç örnek veriniz.
- 6- (ع) harfi nasıl telaffuz edilir? Üç örnek veriniz.
- 7- (غ) harfi nasıl telaffuz edilir? (خ) harfiyle farkı nedir, üç örnekle açıklayınız.
- 8- (و) harfi Arapçada nasıl söylenir? Üç örnek veriniz.

HARFLERİN SIFATLARI (1)

Sıfat bir şeyin durumuna denir. Dolayısıyla bir **harfin sıfatı**: "Mahrecinden çıktığı zaman harfte oluşan özellikler"dir. Örneğin kalınlık, incelik, yumuşaklık, gevşeklik... gibi sıfatlar.

Kur'an tilavetinde harflerin sıfatlarını bilmek bir kari için zorunluluktur. Bu sıfatların gözetilmesiyle gereği gibi harfin hakkı verilmiş ve harfler birbirlerinden ayırt edilmiş olurlar.

Biz bu kitapta en önemli ve en fazla ihtiyaç duyulan bir kaç sığata değineceğiz.

İsti'la ve İstifal

Bu konu Arap lehçesinin üçüncü anahtarının bir bölümüdür. Daha sonra tefhîm ve terkîk başlığı altında ayrıntılı bir şekilde incelenecektir. Dolayısıyla büyük öneme sahiptir.

İsti'la Sıfatı

İsti'la; lügatte "üstünlük dilemek ve yükseğe meyletmek" manasına gelmektedir.

Tecvitte ise "harf telaffuz edilirken dilin üst damağa meyletmesi"ne denir.

Bu sıfat sayesinde harf dolgun ve kalın olarak söylenir. İşte harfin bu durumuna "**tefhîm**" denir. Dolayısıyla isti'la harfleri tefhîmle (dolgun ve kalın olarak) telaffuz edilirler.

Önemli Nokta:

Tefhîmi yapabilmek için ses boğazda sıkılır. Örnek olarak (ص) harfinin söylenmesi için (س) harfinin boğazda sıkılması yeterlidir.

Dolayısıyla tefhîm, dudakların yardımı ve zamme haliyle gerçekle-
leşir şeklindeki görüşün yanlış olduğu anlaşılmaktadır. (Dikkat
ediniz.)

İsti'la harfleri yedi tanedir:

ق	غ	خ	ظ	ط	ض	ص
---	---	---	---	---	---	---

İlk dört harf yani (ظ - ط - ض - ص) öteki üç harfe (ق - غ - خ) göre
daha kalın ve dolgun okunurlar.

Örnekler:

صِرَاطَ	صَالِحِينَ	صَادِقِينَ	أَقْصَصَ	صَدَقَ	ص
صُحُفٍ	صُرِفَتْ	نَوَاصِي	نَصِيبًا	نُفِصِلُ	
نَصَارَى	مَحِيسَصَ	أَصْدَقُ	فِي الصُّورِ	نُصُوْحًا	
خَاضِعِينَ	فَقَضَيْهِنَّ	ضَاقَ	ضَعْفَ	ضَرَبَ	ض
يَعُضُّ	ضُعْفَاءُ	أَرْضِي	ضِيْرَى	ضِرَارًا	
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ		وَالْأَرْضِ	فَلَا تَضْرِبُوا	يَخُوضُونَ	
طِفْلًا	قِطَارٍ	لِلطَّاغِينِ	طَعْمُهُ	طَبَقًا	ط
طُمِسَتْ	طُغْيَانًا	أَرْهَطِي	لَطِيفٌ	طِبَاقًا	
يُطَهِّرُكُمْ	مُحِيطٌ	أَطْرَافَ	يُطَوِّفُ	وَالطُّورِ	

ظَهَرَ	غَلِيظًا	بِظَاهِرٍ	تَظَاهَرَا	ظِلَالٍ	
ظَلًّا	عَظِيمٍ	أَلْوَاعِظِينَ	ظُهُورِهَا	أَظُنُّكَ	ظ
تُوَعِّظُونَ	يُظَلِّمُونَ	غَلِيظًا	ظُلْمًا	الظَّاهِرُ	
خَرَجُوا	خَبَالًا	بِخَارِجِينَ	خَالِدُونَ	خِلَافَكَ	
وَالْآخِرَةَ	خَيْفَةً	نَخِيلٌ	خُبْرًا	الْخُلُودِ	خ
يُخُوضُوا	فَخُورٌ	يَخْرُجُ	صَرِيخٌ	خَيْرًا	
غَرَبَتْ	عَقَارًا	غَافِرِينَ	فِي الْعَارِ	غِطَائِكَ	
غَلٍ	يَغِيظُ	لِلطَّاعِينَ	غُرُوبِهَا	الْغُيُوبِ	غ
يَغُوضُونَ	بِالطَّاغُوتِ	مُغْرَقُونَ	غَيْرِ بَاغٍ	أَفْرِعُ	
قَبَلٌ	قَتَلُوا	قَالَ	قَائِلٌ	قِتَالًا	
بِحَقِّ	يُقِيمُونَ	الْحَقُّ	قُرْبَانًا	يَقُولُونَ	ق
مُلَاقُوا	يَقْبَلُ	الطَّارِقُ	قِيلَ لَهُمْ	إِقْتَرَبَتْ	

İstifal

İstifal lügatte aşağı meyletme manasına gelmektedir. Tecvitte "Dilin aşağı meyletmesi ve alt çeneye inmesine" denir.

İsti'la harflerinin dışındaki harfler, istifal sıfatına sahiptirler.

İstifal sıfatı, harflerin terkîk yani ince ve düşük sesle okunmasını sağlar. Örneğin:

وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ	فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ
فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ	وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ

İki Önemli Nokta:

1- İstifal harflerinden (ل) ve (ر) harfleri belli şartlarda kalın ve tefhîmli okunurlar.

2- Kelimelerdeki isti'la harflerini kalın olarak telaffuz ederken bu durum isti'la harfinden önce ve sonra yer alan istifal harflerini etkilememelidir.

Örnekler:

وَالطُّورِ	أَطْرَافَ	فَقَضَيْهِنَّ	يَعِضُّ	أَصْدَقُ	نُصُوحًا
مُعْرَقُونَ	يَعُوضُونَ	يَخُوضُوا	يَخْرُجُ	يَظْلِمُونَ	تَظَاهَرًا

Sorular ve Alıştırmalar:

- 1- İsti'la ve istifal kelimelerinin sözlük ve tecvitteki manalarını açıklayınız.
- 2- İsti'la sıfatına sahip harfleri örnekleriyle açıklayınız.

3- İsti'la ve istifal harfleri nasıl telaffuz edilir açıklayınız.

4- (ص - ض - ط - ظ - غ) harfleri için harflerin telaffuzu bölümünde verilen örnekler üzerinde çalışınız.

5- Leyl Suresi'ni okuyunuz; isti'la ve istifal sıfatlarına dikkat ediniz.

İsti'la Harfleri İçin Ek Alıştırmalar:

(خ) Harfi:

لَا يَأْتُونَكُمُ خَبَالًا	فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ
وَقَدْ أَحْطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا	تَضَرُّعًا وَخِيفَةً
لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ	خِتَامُهُ مِسْكٌ
لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ	

(ق) Harfi:

حَتَّىٰ إِذَا أَقَلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ	أَنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا
وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ	ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ
فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ	إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ

HARFLERİN SIFATLARI (2)

Kalkale ve Lin

Kalkale (قَلَقَلَهُ) Sıfatı:

Kalkale kelimesi "ızdırıp, kararsızlık ve cümbüş" manasına gelmektedir. Tecvitte ise "sakin harfin az bir miktarda cümbüşü" demektir.

Kalkale sıfatı şu beş (ق - ط - ب - ج - د) harftedir. Bu harfler şu kelimedede toplanmıştır: (قُطِبُ جَدًّا)

Kalkale harfleri kelime ortasında ya da sonunda (vakf sonucu bile) sakın olduklarında bu sıfatla okunurlar yani ses biraz yankı yaparak tekrarlanır ve vurgulu okunur.

Bu harflerde kalkale sıfatı gözetilmezse, sakın olduklarında ses mahreçte hapsolür ve duyulmaz.

İki Önemli Nokta:

1- Kalkale tam bir harekeye (fethe, kesre ve zamme) dönüşmemelidir.

2- Diğer yirmi üç harf sakın olduklarında hiç bir şekilde kalkale sıfatı almamalarına dikkat etmek gerekir. (Çok önemli)

Kıraat üstatları, sakın bir harfin (kalkale harfleri dışında) vurgulu okunmasını karinin usta olmamasına bağlarlar.

Örnekler:

أَقْبَلَ	نَقْتَبِسُ	يَقْتُلُونَ	الطَّارِقُ	ق
التَّلَاقُ	طَرِيقٌ	فِي رَقٍّ	بِالْحَقِّ	
أَطْرَافَ	نُطْعِمُ	مَا فَرَّطْنَا	يَطْمَعُ	ط
شَطْرَهُ	يَفْرُطُ	مُحِيطٌ	صِرَاطٌ	
إِبْرَاهِيمَ	أَبْرَمُوا	يَبْسُطُ	يُنِيبُ	ب
كِتَابَ	حِسَابَ	وَتَبَّ	غِيَابَتِ الْجُبِّ	
أَجْرَمُوا	أَجْرًا	الْأَجْدَاثِ	نَاجٍ	ج
مَعَارِجَ	مَرِيحَ	بُرُوجَ	بِالْحَجِّ	
أَدْبَرَ	أَرَدْنَا	يَدْرُسُونَ	حَمِيدٌ	د
بَعِيدٌ	التَّنَادُ	يَوَدُّ	نُمِدُّ	

Alıştırma:

ق:

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ	نَقْتَبِسُ مِنْ نُورِكُمْ
لِيُنذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ	وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ
إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ	فِي رَقٍّ

ط:

وَأَطْرَافَ النَّهَارِ	ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ
وَأَهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ	وَلَمْ نَكُ نَطْعُمُ الْمَسْكِينِ
إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ	إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرِطَ

ب:

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ	وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ
لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابَ	وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ
تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ	وَالْقَوْهُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ

ج:

نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا	إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا
فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِيجٍ	وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ حَاجَّ	وَأَذِنَ فِي النَّاسِ بِالْحِجِّ

د:

إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ	ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَىٰ
فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ	تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ
كُلًّا نُمِدُّ	وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ

Lin (لین) Sıfatı

Lin, "yumuşaklık, şiddet karşıtı" manasına gelmektedir. Tecvitte ise "harfin yumuşak bir şekilde söylenmesi"ne denir.

Bu sıfat, kendileri sakin, daha önceki harfin harekesi fetha olan (و) ve (ی) harflerine mahsustur. وَ، یَ

Bu iki harf tüm durumlarda en yumuşak harfler olarak bilinirler. Şeddeli iken bile yumuşak ve vurgusuz bir şekilde okunurlar.

Örnekler:

عَصَوًا	لَبَعَوْا	يَوْمًا	قَوْمٌ	خَوْفٍ
إِثْنَى	إِبْنَى	شَيْءٌ	إِلَيْكَ	بَيْتٍ

Alıştırmalar:

وَتَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ	عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ
لَبَعَوْا فِي الْأَرْضِ	قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا
عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ	وَعَصَوًا رُسُلَهُ.
شَيْءٌ عَجِيبٌ	وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ
مِنْهُمْ اثْنَى عَشَرَ	نَبَأَ ابْنَى آدَمَ

Sorular ve Alıştırmalar:

- 1- Kalkale ne anlama gelir ve kalkale harfleri hangileridir?
- 2- Kalkale dersinde geçen iki önemli noktayı açıklayınız.
- 3- Beled Suresi'ni okuyunuz ve kalkale kurallarını uygulayınız.
- 4- İnşirah Suresi'ni okuyunuz ve kalkale sıfatı taşımayan sakin harflerin sükununu tam olarak riayet ediniz.
- 5- Lin sıfatı ne demektir ve bu sıfatı taşıyan harfler hangileridir?

HARFLERİN HÜKÜMLERİ

Harfin bir kelimedede yer almasıyla oluşan durumlara "hüküm" denilmektedir. (Harfin mustehakkı).

Başka bir tabirle, kelimedede oluşan şartlar örneğin harfin harekesi, bir önceki ve sonraki harfin ne olduğu ve hangi harekeye sahip olduğu gibi şartlar, söz konusu özelliklerin oluşmasını sağlar.

Örneğin sakın (سَكِينٌ)dan önceki harf fetheli olursa (سَكِينٌ) tefhîmli yani kalın okunur. Bir önceki harf kesreli olursa (سَكِينٌ)da tefhîm uygulanmaz.

Sakin (سَكِينٌ) harfinden sonra (سَكِينٌ) harfi yer alırsa idğam yapılır. Ama (سَكِينٌ) harfi olursa idğam yapılmaz.

Dolayısıyla tefhîm, idğam vb. özellikler harflere ait hükümlerendirler.

Bu bölümde tecvidin en önemli kurallarından olan "tefhîm; terkîk; idğam; sâkin nun ve mim; med ve kasr" hükümlerini açıklayacağız.

TEFHÎM VE TERKÎK HÜKÜMLERİ

(Arap Lehçesinin Üçüncü Anahtarı)

Daha önce açıkladığımız gibi bu ders, Arap lehçesinin üçüncü önemli anahtarı ve en önemli tecvit derslerinden birisidir.

Bu derste harflerin ve harekelerin ne zaman kalın, dolgun ve ne zaman ince okunduğunu öğreneceğiz. Bu kuralların uygulanması çok önemlidir.

Tefhîm:

Tefhîm, büyütme anlamına gelen "tesmîn" kelimesiyle eş anlamıdır. Elbette "tesmîn, maddi boyutuyla şişmanlaştırmak demektir; ama tefhîm manevi boyutu işaretle bir şeyin ya da bir kimsenin makamını büyütme manasına gelmektedir.

Tecvitte ise: "Harfin kalın, hacimli ve dolgun okunması" demektir.

Dolayısıyla isti'la tefhîm anlamına gelmez.

İsti'la harfleri de diğer harfler gibi kalın ve tefhîmli okunurlar.

Tecvitte "tağlîz, tefhîmle aynı manaya gelmektedir; ama teğlîz sadece (ج) harfinin kalın okunması hakkında kullanılır.

Terkîk:

Tefhim'in karşıtı olan **terkîk**; "bir şeyi ince etmek, katılığını azaltmak" manasına gelir.

Tecvitte ise "harfin ince ve hacimsiz okunması"na denir.

Dolayısıyla Kur'an'da harf ya da hareke kalın okunduğunda tefhîm" ve ince okunduğunda "terkîk" uygulanmıştır demektir.

Uyarı:

Genel olarak şunu bilmekte yarar vardır: Bazı durumlar dışında, fethe, zamme ve onların ailesi sayılan medd-i elif ve medd-i vev gibi şeyler tefhîmi gerektirir; kesre ve ailesi sayılan ye harfi ve medd-i ye terkîki gerektirir.

İsti'la harflerinin tefhîmi hakkında daha önce bilgi verilmişti. Şimdi ise sırasıyla diğer harflerin yani (ح), (ج) ve medd-i elifin tefhîm ve terkîk durumlarını açıklayacağız.

(ج) HARFİNİN TAĞLİZ VE TERKİK DURUMLARI

(ج) harfinin dolgun ve kalın okunmasına tağlîz denir. Tağlîz tefhîm sözcüğü ile aynı manaya gelmektedir.

(ج) Harfinde Tağlîz:

Tağlîz, sadece (اللَّهُ) lafzındaki (ج) harfinde söz konusudur. (ج) harfinden önceki harfin harekesi fethe ya da zamme (ُ) ise (ج) harfi tağlîz ile (kalın); kesre (ِ) ise terkîk ile (ince) okunur.

Örnekler:

	إِنَّ اللَّهَ	هُوَ اللَّهُ	اللَّهُمَّ	اللَّهُ
Tağlîz	نَصْرُ اللَّهِ	يَدُ اللَّهِ	أَرْنَا اللَّهَ	فَرَضَ اللَّهُ
	سُبْحَانَ اللَّهِ	وَاتَّقُوا اللَّهَ	عَلَّمَهُ اللَّهُ	رَسُولُ اللَّهِ

	مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ	فِي سَبِيلِ اللَّهِ	بِاللَّهِ	لِلَّهِ
Terkîk	أَسْتَجِيبُوا لِلَّهِ	يَجِدِ اللَّهُ	بِسْمِ اللَّهِ	فِي اللَّهِ

Alıştırmalar:

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ	قُلْ صَدَقَ اللَّهُ
--	---------------------

فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ	مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ	نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ
مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ	قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغَى رَبًّا
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا	بَلِ اللَّهِ فَاعْبُدْ
بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ	تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ
قُلِ اللَّهُ يُفْتِنُكُمْ	وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ

(ج) Harfinde Terkîk

Lafzatullah dışındaki her yerde (ج) harfinde **terkîk** uygulanır yani ince okunur. (Önemli)

Örnekler:

ظُلُمَاتٌ	سُلْطَانٌ	الْصَّلَاةُ	أَظْلَمَ	صَلِّصَالٍ	ظَلَمُوا	خَلَقَ
-----------	-----------	-------------	----------	------------	----------	--------

Sorular ve Alıştırmalar:

- 1- Tecvitte "tefhîm" ve "terkîk" ne demektir?
- 2- (ج) harfinde hangi durumda tağlîz uygulanır, örnekle açıklayınız.
- 3- (ج) harfinde hangi durumda terkîk uygulanır? Örnekle açıklayınız.
- 4- Zümer Suresi'ni 35. ayetten 38. ayetin sonuna kadar okuyunuz. (ج) harfiyle ilgili tağlîz ve terkîk yerlerini belirleyiniz.

(ر) HARFİNİN TEFHİMİ VE TERKÎKİ

(ر) harfinin tefhîm ve terkîk yerlerinin teşhisi için aşağıdaki hususlara dikkat ediniz:

- (ر) harfi harekeli olursa, ondan önceki ya da sonraki harfler dikkate alınmaz.
- (ر) harfi sakin olursa bir önceki harfe bakılır. Önceki harf de sakin olursa, ondan önceki harekeli harfe bakılır ve ondan yardım alınır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, başka bir etken durumu değiştirmedikçe fethi ve zamme tefhîm sebebi, kesre ise terkîk sebebidir. Durum değişikliğini gerektiren etkenleri daha sonra açıklayacağız.

Şimdi (ر) harfinin tefhîm ve terkîk yerlerine dikkat edelim.

(ر) Harfinin "Tefhîm" Yerleri		Örnekler	
1	(ر) fetheli ya da zammeli ise	رُحَمَاءُ	رَحِيمٌ
2	(ر) sakin, ondan önceki harf fetheli ya da zammeli ise	الْقُرَّاءُ	يَرْضَى
3	(ر) sakin, ondan önceki sakin, sakininden önceki harf fetheli ya da zammeli ise	خُسْرٌ	عَشْرٌ
4	(ر) sakin ve ondan önceki harf medd-i elif ve (و) ise	نُورٌ	نَارٌ

5	(ر) sakin, bir öncesi vasl hemzesi ise (önceki harfin harekesi kesre de olsa fark etmez)	أَرْجَعُونَ	رَبِّ أَرْجَعُونَ
6	(ر) sakin, bir sonraki harf isti'la harflerinden biri ise. (Bir kelimedede olması şartıyla durum böyledir, (ر)'dan bir önceki harf kesreli bile olsa)	فِرْقَةٍ	مِرْصَادًا

Not: Dördüncü kısım üçüncü kısım kapsamında da değerlendirilebilir, ancak öğrenimde kolaylık olsun diye iki kısım şeklinde sunduk.

Tefhîm Yerlerinin Her Birisi İçin Alıştırmalar:

1. Kısım İçin Örnekler

نُرْدُ فَنَعْمَلْ	رَحِمَ رَبُّكَ	رَبِّ الْعَالَمِينَ
ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ	فَقَدَرَعَلَيْهِ رِزْقَهُ.	فَرَضَ اللَّهُ
خَيْرِ الرَّازِقِينَ	وَلَمَلِئْتَ مِنْهُمْ رُعْبًا	لَوْلَيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا
كُلَّمَا رُزِقُوا	حُرْمَاتِ اللَّهِ	مَا تَذَرُ مِنْ شَيْءٍ
ءَالَ هَارُونَ	يَقُومُ الرُّوحُ	غَفُورٌ رَحِيمٌ

2. Kısım İçin Örnekler

إِلَىٰ مَرِيَمَ	أَرْسَلَ رَسُولَهُ.	وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ
أَنْزَلَ الْفُرْقَانَ	قُرْءَانَ مَجِيدٍ	كَلًّا وَالْقَمَرَ
ذَاتِ الْوَاحِ وَدُسُرَ	أَرْسَلَ إِلَيْهِمْ	فَصُرْهُنَّ

3. Kısım İçin Örnekler

وَالشَّفَعِ وَالْوَتْرِ	وَقُرْءَانَ الْفَجْرِ	وَالْعَصْرِ
يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمْ الْيُسْرَ	وَلَا يُرِيدُ بِكُمْ الْعُسْرَ	فَعَلَيْكُمْ النَّصْرَ

4. Kısım İçin Örnekler

وَمَا بَلَغُوا مِعْشَارَ	الَّيْلِ وَالنَّهَارِ	ثِيَابٍ مِنْ نَارٍ
لَعَفُوْهُ غُفُورَ	اللَّهِ نُورَ	وَتَوَقَّفْنَا مَعَ الْأَبْرَارِ
لَفَرِحَ فَخُورَ	غُفُورَ شُكُورَ	رَبِّ غُفُورَ

5. Kısım İçin Örnekler

أَرْحَمَهُمَا	رَبِّ أَرْحَمَهُمَا	أَرْتَضَى	لِمَنْ أَرْتَضَى
أَرْتَبْتُمْ	إِنْ أَرْتَبْتُمْ	أَرْجِعَ	قَالَ أَرْجِعَ

6. Kısım İçin Örnekler

وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ	كَانَتْ مِرْصَادًا	إِنَّ رَبَّكَ لِبِالْمِرْصَادِ
كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ		مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ

Uyarı: Daha önce de belirttiğimiz gibi altıncı kısım sadece bir kelimedede olursa geçerlidir. Buna göre eğer isti'la harfi bir sonraki kelimedede olursa, bu durum önceki kelimedede bulunan (ر) harfini etkilemez. Örneğin:

أَنْذِرَ قَوْمَكَ	فَأَصْبِرْ صَبْرًا	وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ
-------------------	--------------------	-------------------------

(ر) Harfinin "Terkik" Yerleri		Örnek	
1	(ر) kesreli ise	أَرِنَا	رِجَالٌ
2	(ر) sakin, önceki harf kesreli ise	مَرِيَّةٍ	فِرْعَوْنُ
3	(ر) sakin, ondan önceki sakin, sakininden önceki harf kesreli ise	الذِّكْرُ	السِّحْرُ
4	(ر) sakin ve ondan önceki harf medd-i ye (ي) ise	يَسِيرٌ	قَدِيرٌ
5	(ر) sakin ve ondan önceki (ي) harfi ise (ye öncesi harf fetheli olsa da)	غَيْرٌ	خَيْرٌ

Terkik Yerlerinin Her Birisi İçin Alıştırmalar:

1. Kısım İçin Örnekler

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا	لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ	بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ	بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ	وَأَسْتَغْفِرِ اللَّهَ
فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ	تَذَرُوهُ الرِّيحُ	حَرِّمَتْ عَلَيْكُمْ
جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ	أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ	وَنَرِيهِ قَرِيبًا

2. Kısım İçin Örnekler

وَيَغْفِرَ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ	فِي مَرِيَّةٍ مِنْهُ	غَيْرِ أُولَى الْأَرْبَةِ
يَوْمَ عَسَرَ	فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ	وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ
كَذَّابٌ أَشْرٌ	سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ	جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ

3. Kısım İçin Örnekler

أَهْلَ الذِّكْرِ	لِذِي حِجْرٍ	فِي سِدْرٍ	مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرَ
------------------	--------------	------------	-----------------------------

4. Kısım İçin Örnekler

كَيْلٌ يَسِيرٌ	وَاللَّهُ بَصِيرٌ	بِمَا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ
نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ	إِنَّ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ	وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

5. Kısım İçin Örnekler

وَقَدَرْنَا فِيهَا السَّيْرَ	كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ	أَوْ نُرُدُّ فَفَعَلْ غَيْرَ
أَسْتَعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ	قَالُوا لَا ضَيْرَ	عُلِمْنَا مَنَظِقَ الطَّيْرِ

MEDD-İ ELİF'İN TEFHÎM VE TERKÎKİ

Bu ders, Arap lehçesinin üçüncü anahtarı olan tefhîm ve terkîk konusunda çok önemli bir konuma sahiptir.

Medd-i elif aslında fethenin devamıdır; tefhîm ve terkîk konusunda fethe gibi eliften önce gelen harfe tabidir. Önceki harf tefhîmli okunursa elif de tefhîmli okunur; terkîkli okunursa elif de terkîkli okunur.

Tefhîm Örnekleri

طَابَ	يَدُ اللَّهِ	ضَامِرٍ	صَادِقِينَ	رَازِقِينَ
يَدُ اللَّهِ	فَاللَّهُ	قَالَ	غَافِرٍ	ظَالِمٍ

Terkîk Örnekleri

رُكَاةً	إِيمَانًا	إِنْسَانٍ	مَالِكٍ	فَلَمَّا	يَشَاءُ
---------	-----------	-----------	---------	----------	---------

Alıştırımlar:

وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ	فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ	وَمِنْ شَرِّ عَاسِقٍ
وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ	لَمْ يَكِدْ يَرَاهَا	وَجَعَلُوا لِلَّهِ

وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ	وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا	وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ
هَذَا عَطَاؤُنَا	بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ	وَفِصَالُهُ فِي عَامَتَيْنِ
عَيْنَانِ نَصَّاحَتَانِ	مُطَاعٍ ثُمَّ أَمِينٍ	يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ
غَافِرِ الذَّنْبِ	وَسَقِيهِمْ رَبُّهُمْ	يُضَاعَفُ لِمَنْ يَشَاءُ

Soru ve Alıştırma:

1- Aşağıdaki kelimelerde (ر) harfi tefhîmli mi terkîkli mi okunur?

أَنْصَارَ	ءَاخِرِينَ	أَبْصَرُهُمْ	وَأَذْكَرَ رَبَّكَ
بِشَرِّ	الْأَرْبَةِ	مِرْصَادًا	رَبِّ أَرْحَمَهُمَا
نَصْرُ اللَّهِ	فَأَصْبِرْ صَبْرًا	يَسِيرًا	وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ

2- Enbiya Suresi'ni 24. ayetten 28. ayete kadar okuyunuz ve harflerin tefhîm ve terkîk özelliklerine dikkat ediniz.

İDĞAM HÜKÜMLERİ

İnsan sürekli telaffuzda kolaylığı arar. Şüphesiz bunu sağlamanın yollarından birisi harflerde "idğam" yapmaktır.

Ayrı ayrı okumadaki güçlüğü gidermek amacıyla normalde, mahreç ve sıfatta tamamen aynı ya da birbirine yakınlığı bulunan iki harfte idğam yapılır ve harfin birisi diğerinde gizlenir.

İdğam lugatte "içeri sokmak" anlamına gelir; **tecvitte** ise "sakin harfin atılması ve bir sonraki harfin şeddeli okunması"na denir.

Örnek:

Okunur	Yazılır	Okunur	Yazılır
قَتَّبَيْنَ	← قَدَّ تَبَّيْنِ	قُلُّ لَهْمَ	← قُلُّ لَهْمَ

Atılan sakin harfe "**mudğam**" (مُدَّغَمٌ) yani idğam edilen; şeddeli sonraki harfe ise "**mudğamun fihi**" (مُدَّغَمٌ فِيهِ) yani "kendisinde idğam olunan" denilir.

Asım'ın Hafs Rivayetine Göre İdğam Yerleri

1- Sakin olan harf, aynı cinsten harfte idğam yapılır. Örneğin:

أَضْرِبْ بَعْصَاكَ	يُدْرِكُكُمْ	قَدْ دَخَلُوا
--------------------	--------------	---------------

2- Sakin (ب) harfi, (م) harfinde idğam yapılır. Örneğin:

Okunur	Yazılır
أَرْكَمْنَا	← أَرْكَبَ مَعْنَا

Ancak sakin (م), (ب) harfinde idğam olmaz.

3- Şu üç harf birbirinde idğam edilirler: ت – د – ط

Bu gruptan sakin olan birinci harf, kendisinden sonraki aynı gruptan olan harfte idğam olur. Örneğin

لَيْنَ بَسَطَتْ	قَدْ تَبَيَّنَ	وَدَّتْ طَائِفَةٌ	فَلَمَّا أَتَقَلَّتْ دَعَا اللَّهَ
-----------------	----------------	-------------------	------------------------------------

4- Şu üç harf birbirinde idğam edilirler: ث – ذ – ظ

Bu gruptan sakin olan birinci harf, kendisinden sonraki aynı gruptan olan harfte idğam olur. Örneğin

إِذْ ظَلَمْتُمْ	إِذْ ظَلَمُوا	يَلْهَثُ ذَلِكَ
-----------------	---------------	-----------------

5- Sakin (ق) harfi, (ك) harfinde idğam yapılır. Örneğin: أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ

6- Sakin (ج) harfi, (ر) harfinde idğam yapılır. Örneğin:

قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ	قُلْ رَبِّي
----------------------	-------------

Ancak sakin (ر), (ل) harfinde idğam olmaz

7- Sakin (ن) harfi, (يَرْمَلُونَ) yani (ن – و – ل – م – ر – ي) harflerinde idğam yapılır.

Bu kısmın örnekleri "Sakin Nun Hükümleri" dersinde ayrıntılı bir şekilde açıklanacaktır.

Uyarı:

Asım'ın Hafs rivayetinde zikredilen yerler dışında başka idğam türü söz konusu değildir. (Dikkat ediniz.)

Buna göre aşağıda verilen örneklerde idğam yapılmamalıdır; elbette bunların doğru telaffuzu alıştırmaya ve çaba gerektirir.

قَدْ جَاءَ	الْمُضْطَرَّ	لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا
إِذْ زَيْنَ	وَإِذْ صَرَفْنَا	إِذْ سَمِعْتُمُوهُ

Alıştırımlar:

أَوْ وَزَنُوهُمْ	نَفْسٌ عَن نَفْسٍ	يَا بُنَيَّ أَرَكَبَ مَعَنَا
هَمَّتْ طَائِفَتَانِ	مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً	مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا
فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ	مِنْ مَالِ اللَّهِ	فَمَا رِبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ
قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ	إِذْ هَبَّ بِكِتَابِي هَذَا	أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ
أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ	فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ	لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ
إِذْ ظَلَمْتُمْ	وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ	قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمْ
يُدْرِكُكُمْ الْمَوْتُ	وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي	وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ
يَلْهَتْ ذَلِكَ	يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ	أَيْنَمَا يُوجِّهُهُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ
شُورًا مِنْ نَارٍ	مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ	ءَاتَيْهِمْ مِنْ فَضْلِهِ

Sorular ve Alıştırımlar:

- 1- İdğamın lügatte ve tecvitteki manasını açıklayınız.
- 2- İdğamda hangi harfe mudğam denilmektedir?
- 3- İdğamın faydası nedir?

4- Aşağıdaki örneklerden hangisinde idğam olur?

وَإِذْ صَرَفْنَا	وَأَغْفِرْ لَنَا	يَلْهَتْ ذَلِكَ	إِذْ زَيْنَ
لَا تُزِعْ قُلُوبَنَا	قَدْ جَاءَ	إِرْكَبْ مَعَنَا	إِذْ ظَلَمُوا

SAKİN (ن) VE TENVİNİN HÜKÜMLERİ

Sakin (ن) ve tenvin için kendisinden sonra gelen harfe göre dört durum söz konusudur. Her bir durum için ayrı bir hüküm vardır. Dört hüküm şunlardır:

1- İzhar	2- İdğam	3- İklab	4- İhfa
----------	----------	----------	---------

Bundan sonra sakin (ن) dendiğinde tenvini de kapsadığını unutmayalım.

1- İzhar

İzharın lügat anlamı "açığa çıkarmak"tır. *Tecvitte* ise "harfi kendi mahrecine göre çıkarmak"tır.

□ Sakin (ن), altı boğaz harfinden önce gelirse izhar olur. Yani (ن) hiçbir değişikliğe uğramadan normal şekilde mahrecinden çıkarılır. Boğaz harfleri şunlardır: (ء - ه - ع - ح - غ - خ)

Örnekler ve Alıştırmalar:

Boğaz Harfleri	Bir Kelimede	İki Kelimede	Tenvinli
ء - ا	يَنَّاوَنَ	مِنْ أَمْرِهِمْ	كُلُّ ءِأَمْنٍ
ه	مِنْهُمْ	إِنْ هُوَ	فَرِيقًا هَدَى
ع	أَنْعَمْتَ	مَنْ عَمِلَ	سَمِيعٌ عَلِيمٌ

ح	تَنْحِتُونَ	فَمَنْ حَجَّ	حَكِيمٌ حَمِيدٌ
غ	فَسَيُنْفِضُونَ	مِنْ غِلِّ	قَوْلًا غَيْرَ
خ	الْمُنْخَنَقَةُ	مِنْ خَيْرٍ	حَكِيمٌ خَيْرٌ

İdğam

İdğamın manasını daha önce öğrenmiştik.

□ Sakin (ن) harfi, (يَزْمَلُونَ) yani (ن - و - ل - م - ر - ی) harflerinden önce gelirse o harfte idğam olur. Yani sakin (ن) okunmaz ve sonraki harf şeddeli okunur.

Şu husussa dikkat edelim: Sakin (ن) harfinin idğamı, (يَمُونَ) yani şu dört (ن - و - ل - م - ر - ی) harfte ğunneli, diğer iki harfte yani (ر - ل) harflerinde ğunnesizdir.

Ğunne; sakin (ن) harfinin şu dört harfte (ن - و - ل - م - ر - ی) idğam olduğunda sesin genizden çıkarılması ve iki hareke ya da bir medd-i elif miktarında uzatılması demektir. Ama şu iki harfte (ر - ل) idğam ğunnesiz söylenir ve de uzatılmaz. (Bu, önemli bir husustur.)

Örnek ve Alıştırmalar:

Ğunneli İdğam	ی	مَنْ يَهْدِي	إِنْ يَسْرِقْ	ءَايَةٌ يُعْرِضُوا
	م	مِنْ مَالٍ	وَمَنْ مَعَهُ	قَرَارٍ مَكِينٍ
	و	مَنْ وُجِدَ	مِنْ وَلِيِّ	يَوْمَئِذٍ وَاجِفَّةٌ
	ن	عَنْ نَفْسٍ	إِنْ نَحْنُ	شَيْئٍ نُكْرٍ

Günnesiz İdğam	ل	إِنَّ لَيْسْتُمْ	مِنْ لَدُنْكَ	مَتَاعًا لَكُمْ
	ر	مِنْ رَبِّكُمْ	مِنْ رَبِّبَاطٍ	مَثَلًا رَجُلًا

(ن) Harfinin İdğamıyla İlgili Noktalar:

1- Sâkin (ن) ve (يَرْمَلُونَ) harfleri iki ayrı kelimedede yan yana gelirse idğam yapılır; ancak bir kelimedede yan yana gelirse idğam yapılmaz ve (ن) harfi izhar olur; şu dört kelimedede olduğu gibi:

صِنَوَانُ	قِنَوَانُ	بُنَيَانُ	الدُّنْيَا
-----------	-----------	-----------	------------

2- Şu iki yerde mukattaa harflerinin bir sonraki kelimeye vasl edilmesi durumunda (و) harfinden önce gelen sakin (ن) izhar olur:

﴿٢﴾ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾ اyetleri vasl edilirse şöyle okunur:

يَاسِينَ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ

﴿١﴾ ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾ اyeti vasl edilirse şöyle okunur:

نُونٌ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ

İklab

İklabın lügat manası "bir şeyi değiştirmek; tecvitte "sakin (ن) harfinin (م) harfine dönüştürülmesi" demektir.

□ İklab, sakin (ن) harfinin (ب) harfinden önce yer aldığı durumdadır. Örneğin: مِنْ بَعْدِ kelimesi مِمَّ بَعْدٍ olarak okunur.

Elbette iklab sonucu oluşan (م) harfi genizden çıkarılır ve bir medd-i elif (iki hareke) miktarı uzatılır. (Günne ile okunur.)

Örnekler ve Alıştırmalar:

فَأَنْبِئْ	أَنْبِئْهُمْ	أَنْبِيَاءَ	مُنْبِئًا
مَنْ بَعَثْنَا	مِنْ بَطُونٍ	مِنْ بَعْدِ	فَأَنْبَجَسَتْ
سَمِيعٌ بَصِيرٌ	بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ	أَمَدًا بَعِيدًا	مِنْ بَقْلِهَا

İhfa

İhfa lügatte "gizlemek" demektir. **Tecvitte** "sakin (ن) harfinin izhar ve idğam arası bir şekilde okunmasıdır.

- Sakin (ن) harfi geriye kalan tüm harflerde ihfa olur.

İhfa yapılırken (ن) harfi mahrecinden çıkarılmaz. Yani dilin ucu (ن) harfinin çıkarıldığı yere değmez; sadece ses genizden çıkarılır. (Ğunne yapılır.) Ayrıca ihfa yapılırken bir medd-i elif (iki hareke) miktarınca da uzatılır ve daha sonra, (ن)'dan sonra gelen harf okunur.

- İhfa doğru bir şekilde yapılırsa (ن) harfi çıkarıldığında bir sonraki harfin izi zayıf bir şekilde de olsa hissedilir ve sesi duyulur.

Dolayısıyla (ن) harfinden sonra yer alan harf, isti'la harflerinden olursa ihfa kendine tehfîm hâlini alır. Sonraki harf istifal harflerinden olursa sakın (ن) harfinin dolgun okunmaması gerekir. (Buna dikkat ediniz.)

Örnekler ve Alıştırmalar.

İhfa Harfleri	Bir Kelimede	İki Kelimede	Tenvinli
ت	أَنْتُمْ	وَإِنْ تَبْتُمْ	يَوْمًا تَرْجَعُونَ
ث	مَنْثُورًا	مِنْ ثَمَرَةٍ	خَيْرٌ ثَوَابًا

ج	أَنْجَيْنَا	إِنْ جَاءَكُمْ	لِكُلِّ جَعَلْنَا
د	عِنْدَهُمْ	مِنْ دَارِهِمْ	قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ
ذ	أَنْذَرَهُمْ	مِنْ ذُرِّيَّةٍ	بَيْتِيماً ذَا مَقْرَبَةٍ
ز	أَنْزَلَ	زَكَّيْهَا	نَفْسًا زَكِيَّةً
س	إِنْسَانٌ	أَنْ سَيَكُونُ	لَيْالٍ سَوِيًّا
ش	أَنْشَأْنَا	مِنْ شَرِّ	عَفُورٌ شَكُورٌ
ص	يَنْصُرُكُمْ	أَنْ صَدُّوكُمْ	رِيحًا صَرَّصَرًا
ض	مَنْضُودٍ	مِنْ ضَعْفٍ	قَوْمًا ضَالِّينَ
ط	قِنْطَارٍ	مِنْ طِينٍ	صَعِيدًا طَيِّبًا
ظ	أَنْظُرُ	مَنْ ظَلَمَ	ظِلًّا ظَلِيلًا
ف	أَنْفُسَهُمْ	مِنْ فَضْلِ	خَالِدًا فِيهَا
ق	يَنْقَلِبُ	مِنْ قَبْلِ	سَمِيعٌ قَرِيبٌ
ك	عَنْكُمْ	مَنْ كَانَ	قَوْلًا كَرِيمًا

Sorular ve Alıştırmalar

- 1- Sakin (سَكِينٌ) harfinin ve tenvinin hükümleri nelerdir?
- 2- Boğaz harfleri hangileridir? Sakin (سَكِينٌ) harfi onlarla birlikte olduğunda hükmü nedir?
- 3- Sakin (سَكِينٌ) harfinde ne zaman idğam uygulanır ve hangi harflerde idğam yapılır?
- 4- Sakin (سَكِينٌ) harfinin idğamı kaç çeşittir?
- 5- Sakin (سَكِينٌ) harfinin idğamında müstesna olan kelimeler hangileridir?
- 6- Sakin (سَكِينٌ) harfi hangi harften sonra başka harfe dönüşür? Örnekle açıklayınız.
- 7- Ğunne ne demektir?
- 8- İhfa nedir? Hangi harflerden önce yapılır? Örnek veriniz.
- 9- Tur Suresi'ni 17. ayetten 28. ayete kadar okuyunuz ve sakin (سَكِينٌ) harfinin hükümlerine dikkat ediniz.

Ek Alıştırmalar:

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ	سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ
وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابٍ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ	فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ
وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْأَوْنَ عَنْهُ	إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَاهَا
سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطَلَعِ الْفَجْرِ	إِنَّهُ عَلَيْهِمِ بَدَاتِ الصُّدُورِ
فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ.	وَأِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ	سَيَّصَلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ
وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى	وَجُوهُ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ
صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ	مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ
فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ	تَصَلَى نَارًا حَامِيَةً
وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ	كَانَّهُمْ حُمْرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ
تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ	وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ
وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ	
لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ	
وَلَنْ يَتَمَنَّوهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ	

SAKİN (س) HARFİNİN HÜKÜMLERİ

Sakin (س) harfi için kendisinden sonra gelen harften dolayı üç durum söz konusudur. Her durum için bir hüküm vardır. Hükümler şunlardır:

1- İdğam	2- İhfa	3- İzhar
----------	---------	----------

İdğam

Sakin (س) harfi sadece (س) harfinde idğam olur.

Sakin (س) harfi okunmaz; sonraki (س) harfi şeddeli okunur.

Şeddeli (س) harfi "ğunne"li okunur. (Genizden çıkarılır ve iki hareke miktarı uzatılır.)

Örnek ve Alıştırmalar:

كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ	كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ	أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلُ
فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ	إِنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ	قَالَ إِنَّكُمْ مَأْكُثُونَ
أَنْتُمْ مُهْتَدُونَ	أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ	أَنْتُمْ مُعْرِضُونَ
لَهُمْ مَغْفِرَةٌ	هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ	وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ

İhfa

Sakin (م) harfinden sonra (ب) harfi gelirse ihfa olur. Bu ihfa, ğun-neli okunur. (Genizden çıkarılır ve iki hareke uzatılır.)

Sakin (م) harfi (ب) harfinde şu şekilde ihfa yapılır:

Sakin (م) harfi iki hareke uzatılır ve daha sonra (ب) harfi okunur. Sakin (م) harfi uzatılarak okunduğunda dudaklar birbirinden az miktarda aralanır.Yani tamamen kapatılmaz.

Sakin (ن) harfinin ve tenvinin iklabından oluşan (م) harfinden sonra (ب) harfi gelirse aynı hükmü taşır ve ihfa olur. Yani sakin (ن) harfinin iklabı ve sakin (م) harfinin ihfası aynı şekilde söylenir.

Örnek ve Alıştırmalar:

وَهُمْ بَارِزُونَ	جُلُودَهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ	إِنَّهُمْ بَادُونَ
تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ	هُمْ بَدَأَ وَاكُمُ	أَنْتُمْ بِهِءُ مُؤْمِنُونَ

Okunur	Yazılır	Okunur	Yazılır
فَمَمَّ بَدَّلَهُ.	فَمَنْ بَدَّلَهُ.	مَنْ بَعْدِ	مِمَّ بَعْدِ
بِكُلِّ شَيْئٍ بَصِيرٌ	بِكُلِّ شَيْئٍ بَصِيرٌ	أَمَدًا بَعِيدًا	أَمَدَمَ بَعِيدًا
مِمَّ بُيُوتِكُمْ	مَنْ بُيُوتِكُمْ	خَبِيرٌ بِمَا	خَيْرٌ بِمَا

İzhar

Sakin (م) harfinden sonra (م - ب) dışında bir harf gelirse izhar olur. Yani normal olarak mahrecinden söylenir; uzatma ya da başka hiçbir değişiklik yapılmaz.

Sorular ve Alıştırma

- 1- Sakin (س) harfiyle ilgili kaç hüküm vardır, açıklayınız.
- 2- Sakin (س)'in hükümlerinden kaçında ğunne vardır? Örnekle açıklayınız.
- 3- Tur Suresi'ni 17. ayetten 28. ayete kadar okuyunuz ve sakin (س) harfinin hükümlerini uygulayınız.

Ek Alıştırma:

أَلَا إِنَّهُمْ مِنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ	أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ
الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ	أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى
الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ	إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ
أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ	

MED VE KASR HÜKÜMLERİ

Bu konu, tecvidin önemli ve güzel konularından biridir. Hükümlerin uygulanması, tilavete önemli ölçüde güzellik katar.

- **Med:** Sözlükte "eklemek ve ziyade etmek" demektir. Tecvitte "med harflerinde sesin normalden daha fazla uzatılması"na denir.
- **Kasr:** "Kısaltmak" demektir ve meddin karşıtıdır. Tecvitte ise "med harfinin normal miktarda uzatılması" demektir.
- Med harfinin normal miktarı, iki harekedir.

Med harflerinden yani medd-i elif, medd-i (و) ve medd-i (ى)den sonra hemze (ء) ya da sükun olursa med harfi normal halinden daha fazla uzatılır. Demek ki:

Meddin iki sebebi vardır: Hemze ve sükun. Bu ikisine "sebebi-med" denir.

Not: Şedde de harflerinden birisi sakın olduğu için med sebeplerinden sayılır.

Örnekler:

جَاءَ	إِنَّا أَنْزَلْنَا	سُوءٌ	قَالُوا إِنَّا	جِيءَ
ءَآلَانَ	حِسَابٌ	مُفْلِحُونَ	مُؤْمِنِينَ	ضَالِّينَ
فِي آيَاتِنَا	أَتَحَاجُّونِي	يَعْلَمُونَ	الْمَ ﴿ أَلِفَ لَامَ مِيمَ	

MED ÇEŞİTLERİ VE UZATMA MİKTARLARI

1- Medd-i Muttasıl (Bitişik Med)

Med harfi ve med sebebi olan hemze aynı kelimede bir arada bulunursa ona **medd-i muttasıl** veya **medd-i vacib** denir.

□ Medd-i muttasıl, tabii meddin iki ila iki buçuk katı uzatılır. Örneğin:

تَشَاءُ	أُولَئِكَ	الْمَلَائِكَةُ	سُوءٌ	لَتَنْوَهُ
لَيْسُوهُوَ	سَيِّئَتٌ	جِيئَ	خَطِيئَةً	جَاءَ

Alıştırılmalar: Med yerlerini belirleyiniz.

فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا	لَا يَمَسُّهُمْ الشُّوْءُ
ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ أَسَاءُوا السُّوْأَىٰ	
أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ	
فَأَخَذْنَا هُمْ بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ	
أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ	

2- Medd-i Munfasıl (Kopuk Med)

Med harfi kelimenin sonunda ve (med sebebi olan) hemze de sonraki kelimenin başında olursa **medd-i munfasıl** olur.

□ Medd-i munfasıl, medd-i muttasıl gibi tabii meddin iki ila iki buçuk katı uzatılır.

1. Nokta: Asım'ın Hafs rivayetine göre medd-i munfasıl normal (iki hareke) şekilde de okunabilir. Bunun için buna "medd-i caiz" de denilmektedir.

2. Nokta: Medd-i munfasıl, medd-i muttasıl miktarında ya da ondan daha az uzatılabilir. Ama ondan daha fazla uzatılmamalıdır.

Örnekler:

وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ	أَحَدُهُمَا أَبَكُمْ	لَا أَسْأَلُكُمْ	لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
إِنْ أَدْرَىٰ أَقْرَبُ	يُوحَىٰ إِلَىٰ رَبِّي	قَالُوا إِنَّا	أَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ

Alıştırımlar: Med yerlerini belirleyiniz.

أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ	يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ
وَلَا يُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا	وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا
هَآ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ
فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَفَوضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ	

Medd-i Arız (Geçici Med)

Med harfinden sonra arızî sükun (yani kelimedede vakfetme ve durma sonucu ortaya çıkan geçici sükun) gelirse, **medd-i arız** olur.

□ Medd-i arız, normal meddin en fazla üç katı uzatılır.

Örnekler:

كِتَابٌ ⇨ كِتَابٌ	أَلْبَصَارٌ ⇨ أَلْبَصَارٌ	أَلْحِسَابُ ⇨ أَلْحِسَابُ
تُوَعْظُونَ ⇨ تُوَعْظُونَ	أَلْمُفْلِحُونَ ⇨ أَلْمُفْلِحُونَ	أَطِيعُونَ ⇨ أَطِيعُونَ
كَثِيرٌ ⇨ كَثِيرٌ	كَافِرِينَ ⇨ كَافِرِينَ	مُؤْمِنِينَ ⇨ مُؤْمِنِينَ

Alıştırılmalar: Med yerlerini belirleyiniz.

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ	وَكثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ
وَتَوْفَّقْنَا مَعَ الْأَبْرَارِ	لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ
إِنَّا لَنَرِيهَا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ	تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ
إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ	إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ
وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ	يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ

Medd-i Lazım (Kalıcı Med)

Med harfinden sonra şedde veya lazım sükun(hem vakfedildiğinde hem de geçildiğinde okunan sükun) gelirse **medd-i lazım** olur. Şeddeli harflerdeki sükun, lazım sükundur.

□ Medd-i lazım, normal meddin üç katı uzatılır. Ne az ne de çok uzatılmaz.

Örnekler:

أَتَحَاجُّونِي	وَالصَّافَاتِ	الْحَاقَّةُ	ضَالِّينَ	ءَالَانَ
----------------	---------------	-------------	-----------	----------

الر ← أَلِفٌ لَّامٌ رَا	آلَمْ ← أَلِفٌ لَّامٌ مِيمٌ ← أَلِفٌ لَّامِيمٌ
نَ وَالْقَلَمِ ← نُونٌ وَالْقَلَمِ	طَسَمَ ← طَاسِيْنَ مِيمٌ ← طَاسِيْمِيْمٌ

Alıştırılmalar: Med yerlerini belirleyiniz.

فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ	المص	المر
ءَالَانَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ	ءَالَانَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ	
فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَىٰ	تَهْتَرُ كَأَنَّهُ جَانٌّ	
قُلْ أَفَعَيِّرَ اللَّهُ تَأْمُرُونِي	وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ	
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً	أَوْدَيْنِ غَيْرِ مُضَارٍّ	

Medd-i Lin

Lin harfinden sonra sükun gelirse **medd-i lin** olur. Lin harfleri kendisi sakin önceki harfi fetheli olan (و) ve (ى) harfleridir.

- Medd-i lîn, medd-i arız kadar uzatılır.
- Medd-i lîni uygularken (و) ve (ى) yerine bir önceki fetheyi uzatmayalım. (Buna dikkat edelim.)

Örnekler:

قَوْمٌ ← قَوْمٌ	سَوْءٍ ← سَوْءٍ	فَرَوْحٌ ← فَرَوْحٌ
يَوْمٌ ← يَوْمٌ	إِلَيْكَ ← إِلَيْكَ	قُرَيْشٍ ← قُرَيْشٍ

الطَّيْرُ ⇨ الطَّيْرُ	لَا يَخْفَوْنَ ⇨ لَا يَخْفَوْنَ	وَالصَّيْفِ ⇨ وَالصَّيْفِ
كَهَيْعَصَ ⇨ كَأَفْ هَا يَا عَيْنَ صَادَ		
حَمَّ عَسَقَ ⇨ حَا مِيمَ عَيْنَ سِينَ قَافَ		

Alıştırılmalar:

وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ	قَالُوا لَا ضَيْرَ	مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ	ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ
يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ	فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَآخِشَوْنَ		

Sorular ve Alıştırılmalar

- 1- Med ve sebab-i med ne demektir?
- 2- Med miktarı, medd-i muttasılda mı yoksa medd-i munfasılda mı daha uzundur? Sebebini açıklayınız.
- 3- Surelerin başında gelen mukattaa harflerinde med türlerini ve med sebeplerini belirleyiniz.
- 4- Neml Suresi'ni 82. ayetten 88. ayete kadar okuyunuz ve med yerlerine dikkat ediniz.

Alıştırma:

Aşağıdaki kelimelerde med türünü belirleyiniz ve kelimeyi dikkatle okuyunuz.

بَنِي آدَمَ	ءَابَاءَنَا	يُشَاقُّونَ	سَائِبَةً	الْأَبْكَارِ
مِنْ خَوْفٍ	يُؤْمِنُونَ	دَابَّةً	مَا لَا تَرَوْنَ	قُوَا أَنْفُسِكُمْ

KUR'AN'DA SEKTE

Sekte "vakfe, durmak" manasına gelmektedir. Tecvitte ise "Kur'an'ın tilaveti esnasında nefes almadan bir müddet durup ve yeniden aynı nefesle tilavete devam edilmesi" demektir.

Asım'ın Hafs Rivayetine Göre Sekte Yerleri

Caiz Sekte:

Hakka Suresi 28. ayet	مَالِيَةً ﴿٢٨﴾ هَلَكَ
-----------------------	-----------------------

(مَالِيَةً) kelimesinde bulunan sakin (ه) harfini (هَلَكَ) kelimesine vasl ederken idğam ya da izhar yapmak caizdir. İzhar yapıldığında yumuşak bir sektenin yapılması kaçınılmazdır.

Elbette (مَالِيَةً) kelimesi üzerinde vakfetmek, vasl etmekten daha iyidir.

Vacib Sekte:

1	عَوَجًا ﴿١﴾ قَيْمًا	Kehf Suresi, 1. Ayet Vakf ve sekte halinde (عَوَجًا) kelimesi (عَوَجًا) okunur.
2	مَرَقَدِنَا ﴿٥٢﴾ هَذَا	Yasin Suresi, 52. Ayet.
3	مَنْ ﴿٢٧﴾ رَاقٍ	Kiyamet Suresi, 27. Ayet
4	بَلَّ ﴿١٤﴾ رَانَ	Mutaffifin Suresi, 14. Ayet

- Yukarıdaki ayetlerde sekte yapılmadığı takdirde ayetin manasının değişme ihtimali vardır.
- Sayılanların dışında kıraatte sekte yapılması doğru değildir.

TİLAVET SECDESİ

Tilavet Secdesi: Kur'an-ı Kerim'de dört ayette, ayetin tamamının okunması ya da duyulması durumunda, okuyan ya da duyan kimsenin bir secde yapması gerekmektedir. Secdenin ertelenmesi caiz değildir. Ertelendiği takdirde, mutlaka sonradan yerine getirilmelidir.

Tilavet Secdesini Gerektiren Ayetler:

1	Secde Suresi, 15. ayet	إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا...
2	Fussilet Suresi, 37. ayet	وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ...
3	Necm Suresi, son ayet	فَاسْجُدُوا...
4	Alak Suresi, son ayet	كَلَّا لَا تُطَعُّهُ...

Açıklamalar:

- 1) İçinde farz (=tilavet) secdesi bulunan surelere "Azaim" **عَزَائِمٌ** denir.
- 2) Ayetin tamamının okunması ya da dinlenmesi durumunda secde farz olur. Ayetin bir kısmının okunması ya da dinlenilmesi durumunda secde gerekmez.
- 3) İnsan secde ayetini dinlerken kendisi de okursa, iki secde yapmalıdır. Elbette secdenin farz olmasının şartlarından birisi istemek dinlemek ve sesin anlaşılır olmasıdır. Gayriihtiyari olarak duyması veya anlaşılmayacak şekilde işitmesi durumunda secde farz olmaz.

- 4) Namaz dışında secde hâlinde iken secde ayetini okur veya onu dinlerse, başını secdeden kaldırıp yeniden secde etmesi gerekir.
- 5) Secde ayetlerini televizyon, hopörlör, radyo vb. şeyden duyarsa canlı yayın değilse tilâvet secdesi gerekmez. Ama yaygın canlı olursa dinleme durumunda secde gerekir.
- 6) Ölüye dokunma guslü alması gereken kimse, tilâvet secdesi gerektiren sureleri okuyabilir.
- 7) Tilâvet secdesi yenecek ve giyilecek şeyler üzerine yapılmaz. Ama namazda yapılan secde için gerekli örneğin kibleye yönelmek ve abdestli olmak gibi diğer şartların gözetilmesi gerekmez.
- 8) Tilâvet secdesi edilirken zikir edilmese bile, alnın secde niyetiyle yere koyulması yeterlidir. Tilâvet secdesinde herhangi bir zikir söylemek müstehaptır
- 9) Cünüp ve haiz kimselerin secde ayeti bulunan sureleri hatta bir kelimesini bile okumaları caiz değildir.
- 10) Farz namazlarda tilâvet secdesi bulunan dört azaim sureden biri kasıtlı olarak okunursa, namaz batıl olur.

Sorular ve Alıştırmalar

- 1- Sekteyi tanımlayınız ve vakf ile farkını açıklayınız.
- 2- Sektenin çeşitlerini ve yerlerini açıklayınız.
- 3- Tilâvet secdesi olan dört sureyi sayınız.
- 4- Tilâvet secdesiyle ilgili açıklamalar bölümünde yer alan 10 hükümden en az iki hükmü açıklayınız.

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) Kur'ân Tilavet Ederken Okuduğu Dua

Kitabımızı İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakledilen derin iç-
rikli bir duayla sonlandırıyoruz. İmam (a.s) Kur'an'ı eline alıp
tilavete başlarken önce şu duayı okurdu:

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَشْهَدُ اَنَّ هٰذَا كِتٰبُكَ الْمُنَزَّلُ مِنْ عِنْدِكَ عَلٰى رَسُوْلِكَ
مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ وَكَلَامُكَ النَّاطِقُ عَلٰى لِسَانِ نَبِيِّكَ جَعَلْتَهُ
هَادِيًا مِنْكَ اِلٰى خَلْقِكَ وَحَبْلًا مُّتَّصِلًا فَيَمَّا بَيْنَكَ وَبَيْنَ عِبَادِكَ.

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ نَشَرْتُ عَهْدَكَ وَكِتٰبَكَ. اَللّٰهُمَّ فَاجْعَلْ نَظْرِيْ فِيْهِ
عِبَادَةً وَقِرَاءَتِيْ فِيْهِ فِكْرًا وَفِكْرِيْ فِيْهِ اِعْتِبَارًا وَاجْعَلْنِيْ مِمَّنْ
اتَّعَظَ بِبَيَانَ مَوَاعِظِكَ فِيْهِ وَاجْتَنَبَ مَعَاصِيكَ وَلَا تَطْبَعْ عِنْدَ
قِرَاءَتِيْ عَلٰى سَمْعِيْ وَلَا تَجْعَلْ عَلٰى بَصْرِيْ غِشَاوَةً وَلَا تَجْعَلْ
قِرَاءَتِيْ قِرَاءَةً لَا تَدَّبَّرُ فِيْهَا بَلْ اجْعَلْنِيْ اَتَدَّبَّرُ اٰيَاتِهِ وَاَحْكَامِهِ
ءَاخِذًا بِشَرَائِعِ دِيْنِكَ وَلَا تَجْعَلْ نَظْرِيْ فِيْهِ غَفْلَةً وَلَا قِرَاءَتِيْ
هَذَرًا اِنَّكَ اَنْتَ الرَّؤُوْفُ الرَّحِيْمُ.

Anlamı:

Allah'ım! Şehadet ederim ki, bu senin tarafından peygamberin Muhammed b. Abdulah'a nazil olan kitabın ve Peygamberinin dilinden konuşan kelimendir; sen onu kendi tarafından yaratıklarına hidayet edici ve kendinle kulların arasındaki muttasıl ip kıldın.

Allah'ım! Ben senin ahdini ve kitabını açtım. Allah'ım! Benim ona bakışımı ibadet, onu okumamı düşünce, onun üzerinde düşünmemi ibret alma kıl. Beni onda verdiğin öğütlerden öğüt alanlardan, günah saydıklarından sakınanlardan kıl. Onu okurken kulağımı mühürleme, gözüme perde çekme, okumamı içinde düşünme olmayan bir kıraat etme. Beni onun ayetleri ve hükümleri üzerinde düşünen, dininin hükümlerini alıp kabul eden biri eyle. Benim ona bakışımı gaflet ve kıraatimi boş etme. Gerçekten sen şefkatli ve merhametlisin.⁽¹⁾

وَأَخِرُ دَعْوَيْنَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Son Çağrımız; "Âlemlerin Rabbine hamdolsun." demektir.

1- Biharu'l-Envar, c. 89, s. 206.

İÇİNDEKİLER

Yayıncının Ön Sözü	5
Yazarın Ön Sözü	7
Giriş.....	9
Kur'an Öğrencilerine Tavsiyeler	12
Tilavete Başlarken	13
İstiaze	13
Besmele.....	13
Vakf ve İbtida	14
Kelimelerin Sonunda Vakfetmek.....	14
İbdal Vakfı:	14
İskan Vakfı:	15
İskan Vakfında İstisnalar:	16
Uyarı:	17
<i>Sorular ve Alıştırmalar:</i>	17
Vakf İşaretleri.....	18
Uyarı:	19
<i>Sorular ve Alıştırmalar:</i>	20
Vaslı Hemzesi İle Başlamak	21
Vaslı Hemzesinin Harekesi Nasıl Belirlenir?	22
Birkaç Önemli Nokta:	24
<i>Sorular ve Alıştırmalar:</i>	25
Kur'an'ın Tertili ve Üç Kıraat Tarzı.....	27
Tahkik Kıraati	27

Tedvir Kiraati	28
Hadr Kiraati	28
Tecvid	29
Harekelerin Doğru Telaffuzu	30
<i>Sorular ve Alıştırmalar:</i>	31
Harflerin Doğru Telaffuzu	32
On İki Harfin Telaffuzu	33
« ث » Harfi	33
« ح » Harfi	34
« خ » Harfi	35
« ذ » Harfi	36
« ص » Harfi	36
« ض » Harfi	38
« ط » Harfi	39
« ظ » Harfi	40
« ع » Harfi	41
« غ » Harfi	42
« ق » Harfi	42
« و » Harfi	43
<i>Sorular ve Alıştırmalar:</i>	45
Harflerin Sıfatları (1)	46
İsti'la ve İstifal	46
İsti'la Sıfatı	46
İstifal	49
İki Önemli Nokta:	49
<i>Sorular ve Alıştırmalar:</i>	49

Harflerin Sıfatları (2)	51
Kalkale ve Lin	51
Kalkale (قَلَقَلَهُ) Sıfatı:.....	51
İki Önemli Nokta:	51
Lin (لِين) Sıfatı	54
Sorular ve Alıştırmalar:.....	55
Harflerin Hükümleri	56
Tefhîm ve Terkîk Hükümleri	56
Tefhîm:	57
Terkîk:	57
Uyarı:	57
(ج) Harfinin Tağlîz ve Terkîk Durumları.....	58
(ج) Harfinde Tağlîz:	58
(ج) Harfinde Terkîk	59
Sorular ve Alıştırmalar:.....	59
(ح) Harfinin Tefhîmi ve Terkîki	60
Tefhîm Yerlerinin Her Birisi İçin Alıştırmalar:	61
Terkîk Yerlerinin Her Birisi İçin Alıştırmalar:	63
Medd-i Elif'in Tefhîm ve Terkîki.....	65
Tefhîm Örnekleri	65
Terkîk Örnekleri.....	65
Soru ve Alıştırma:.....	66
İdğam Hükümleri	67
Asım'ın Hafs Rivayetine Göre İdğam Yerleri.....	67
Uyarı:	68
Sorular ve Alıştırmalar:.....	69
Sakin (س) ve Tenvinin Hükümleri	71
1- İzhar.....	71
İdğam.....	72
(س) Harfinin İdğamıyla İlgili Noktalar:	73

İkhlab	73
İhfa	74
<i>Sorular ve Alıştırmalar</i>	76
Sakin (ﺭ) Harfinin Hükümleri	78
İdğam	78
İhfa	79
İzhar	79
<i>Sorular ve Alıştırmalar</i>	80
Med ve Kasr Hükümleri	81
<i>Örnekler:</i>	81
Med Çeşitleri Ve Uzatma Miktarları	82
1- Medd-i Muttasıl (Bitişik Med)	82
2- Medd-i Munfasıl (Kopuk Med)	82
Medd-i Arız (Geçici Med)	83
Medd-i Lazım (Kalıcı Med)	84
Medd-i Lin	85
<i>Sorular ve Alıştırmalar</i>	86
Kur'an'da Sekte	87
Asım'ın Hafs Rivayetine Göre Sekte Yerleri	87
Caiz Sekte:	87
Vacib Sekte:	87
Tilavet Secdesi	88
Tilavet Secdesini Gerektiren Ayetler:	88
Açıklamalar:	88
<i>Sorular ve Alıştırmalar</i>	89
İmam Cafer Sadık'ın (a.s) Kur'ân Tilavet Ederken Okuduğu Dua	90
Anlamı:	91